תנ״ך · אחרונים · מצודת ציון · נביאים

מצודת ציון על יחזקאל

רבי דוד אלטשולר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מצודת ציון על יחזקאל

רבי דוד אלטשולר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מצודת-ציון-על-יחזקאל/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 6
פרק ד 8
פרק ה 9
פרק ו 11
פרק ז 13
פרק ח 15
פרק ט 16
פרק י 17
פרק יא 19
פרק יב 20
פרק יג 21
פרק יד 23
פרק טו 24
פרק טז 25
פרק יז 30
פרק יח 32
פרק יט 33
פרק כ 35
פרק כא 37
פרק כב 40
פרק כג 42
פרק כד 46
פרק כה 48
פרק כו 49
פרק כז 52
פרק כח 56
פרק כט 58
פרק ל 60
פרק לא 61
פרק לב 63
פרק לג 66
פרק לד 67
פרק לה 69
פרק לו 69
פרק לז 71
פרק לח 72
פרק לט 74
פרק מ 75
פרק מא 78
פרק מב 80
פרק מג 81
פרק מד 83
פרק מה 84
פרק מו 86
פרק מז 87
פרק מח 89

פרק א

פסוק א
כבר. כן שם הנהר:

פסוק ד
מתלקחת. מתלהב ובוער כמו ואש מתלקחת בתוך הברד (שמות ט':כ"ד) והוא מלשון לקיחה כי הלהב נלקח ונאחז בדבר הנשרף:
ונוגה. ענין הארה וזריחה כמו מנוגה נגדו (תהלים יח):
כעין. כגוון כמו ועינו כעין הבדולח (במדבר י"א:ז'):
ההשמל. הוא הזך אשר באש המנוקה מן העשן, אף היא מלה מורכבת חש מל וחש הוא ענין שתיקה כמו עת לחשות (קהלת ג':ז') ומל הוא מלשון מלה ודבור:

פסוק ה
חיות. ר"ל ממין החי וכת"י בריין:
דמות. צורות:
להנה. להן:

פסוק ז
ישרה. שוה מבלי עקום פרקים:
וכף. הוא תחתיות הרגל:
ונוצצים. מל' ניצוץ אש:
קלל. מזוקק ומזהיר וכן ומרגלותיו כעין נחושת קלל (דניאל י':ו'):

פסוק ח
רבעיהם. ת"י סטריהון והוא מלשון רבע כי כל צד הוא רבע כי ארבע צדדים יש:

פסוק ט
חוברות. ר"ל נוגעות:
אשה אל אחותה. כן יאמר בדברים השווים וכן ופניהם איש אל אחיו (שמות כ"ה:כ'):
יסבו. מלשון סבוב והפנה:
עבר. צד:

פסוק יא
וכנפיהם. באה הוי"ו במקום עם וכן ויוסף היה במצרים (שם א) ור"ל עם יוסף שהיה במצרים:
פרודות. ענין פרישה כמו מפוזר ומפורד (אסתר ג):

גויתיהנה. גופיהן כמו גוית שאול (ש"א ל"א):

פסוק יב
הרוח. ענין רצון כמו הנני נותן בו רוח (ישעיהו ל"ז:ז'):

פסוק יג
בוערות. דולקות:

הלפידים. כן יקרא העץ שהשלהבת קשורה בו וכן כלפיד יבער (שם סב):

פסוק יד
הבזק. כמו הברק כי זסשר"ץ מתחלף:

פסוק טו
אופן. גלגל כעין של עגלה:

פסוק טז
תרשיש. שם אבן יקר:

פסוק יח
וגביהן. מל' גבוהות וכן וגבותם:

עינים. גוונים הרבה והוא מלשון כעין תרשיש:

פסוק כ
לעומתם. ר"ל שוה להם וכן לעומת קלעי החצר (שמות ל"ח:י"ח):

החיה. ר"ל כל חיה או שאמר שם הכלל:

פסוק כב
רקיע. ענין שטיחה ופרישה כמו לרוקע הארץ (תהלים קלז):

הקרח. הוא הגליד הנקפה והנקרש ע"פ המים בימי הקור וכן משליך קרחו (שם קמז):

פסוק כג
ישרות. מלשון ישר ושוה:

פסוק כד
המולה. ענין המיה ושאון וכן לקול המולה (ירמיה יא):

תרפינה. מלשון רפיון והשקטה:

פרק ב

פסוק א
אותך. כמו אתך והתי"ו בדג"ש ור"ל עמך:

פסוק ג
עצם היום. גוף היום וכן בעצם היום הזה (בראשית ז׳:י״ג):

פסוק ד
קשי פנים. הוא הפוך מן בושת הפנים כי זהו פניו רכות וממהר להלבין בשביל בושה קטנה ולא כן קשה הפנים:

פסוק ה
מרי. ענין מרד כמו ממרים הייתם (דברים ט):

פסוק ו
סרבים. מל׳ סרוב ומיאון:
וסלונים. מין קוצים כמו סלון ממאיר (לקמן כח):
עקרבים. הם מין קוצים כמו ואני בעקרבים (דה״ב י׳):
תחת. ענין שבר ופחד כמו אל תחת (ירמיה א):

פסוק ח
פצה. פתח כמו פציתי פי (שופטים יא):

פסוק ט
שלוחה. ענין הושטה כמו ידה ליתד תשלחנה (שם ה):
מגלת. מל׳ גליון ואגרת ויקרא כן ע״ש שגוללין אותו:
ספר. ענין כתיבה ע״ש שיש בו ספורי דברים:

פסוק י
קינים. מל׳ קינה:
והגה. ענין המיה כעין יללה וכן אהגה כיונה (ישעיה לח):
והי. הוא ענין מספד ונהי׳:

פרק ג

פסוק ה
עמקי. ר״ל קשה:
שפה. כן יקרא לשון עם כמו ושפה אחת לכולם (בראשית י״א:ו׳):

פסוק ו
תשמע. ענין הבנה:

אם לא. הוא ענין שבועה כאדם האומר אם לא כן הוא יהיה כזאת וכזאת וגזם ולא אמר וכן אם לא בתים (ישעיה ה):

פסוק ז
לא יאבו. לא ירצו כמו לא אבה יבמי (דברים כ"ה:ז'):

פסוק ח
לעומת. נוכח:

פסוק ט
כשמיר. הוא ברזל החזק וכן כצפורן שמיר (ירמיה יו):

מצור. מסלע:

פסוק יג
משיקות. מל' נשיקה כי בהגעתן זו לזו כאלו נושקות זו לזו:

פסוק יד
בחמת. מל' חמה וכעס:

פסוק טו
משמים. ענין תמהון ושתיקה כמו אשתומם כשעה חדא (דניאל ד):

פסוק טז
מקצה. מסוף:

פסוק יז
צופה. הוא העומד על מגדל העיר ומביט מי ומי הבאים אל העיר:

והזהרת. מל' אזהרה:

פסוק יח
אבקש. ר"ל אדרוש לשלם גמול עליה:

פסוק כה
עבותים. חבלים עבות בת ג' יתרים:

ואסרוך. ענין קשור:

פסוק כו
חכך. החיך מה שמעל הלשון:

פרק ד

פסוק א
לבנה. עשוי מן הטיט ומייבשים בחמה או שורפים אותו באש וכן נלבנה לבנים (בראשית יא):
וחקות. מלשון חקיקה:

פסוק ב
מצור. האויבים המקיפים העיר ללכדה יקרא מצור כי מצירים להם:
דיק. הוא מגדל הנבנה ללכוד העיר וכן ויבנו עליה דיק (ירמיהו נ"ב:ד'):
סוללה. הוא תל העפר ששופכים מול העיר לעלות עליו ללחום על העיר וכן וישפוך סוללה (דניאל) יא):
מחנות. צבאות עם:
כרים. הם אילי ברזל עשויים לנגח בהם בחומה להפילה כמוזכר ביוסיפון:

פסוק ג
מחבת. שם כלי מה:
קיר. כותל:
והכינותה. מל' הכנה:
אות. סימן:
לבית ישראל. על בני יהודה יאמר:

פסוק ד
תשא. ענין כפרה וסליחה כמו כל תשא עון (הושע י"ד:ג'):

פסוק ה
שני. מל' שנה:
ונשאת. תכפר:

פסוק ו
וכלית. ענין השלמה:

פסוק ז
תכין. מל' הכנה:
חשופה. גלויה כמו חשפי שובל (ישעיה מו):

פסוק ט
חטין וגו'. שמות מיני תבואה וקטניות:

פסוק יא
במשורה. כן נקרא מדת הלח כמו במשקל ובמשורה (ויקרא יט):
ההין. שם מדה:

פסוק יב
ועוגת. היא חררה האפויה ע"ג גחלים וכן עוגה בלי הפוכה (הושע ז):
בגללי. כן יקרא הצואה כמו כגללו לנצח יאבד (איוב כ) ולתוספת ביאור אמר צאת האדם:
תעגנה. מל' עוגה ר"ל תאפינה לעשותה עוגה:

פסוק יג
טמא. ר"ל נתעב ומאוס:
אדיחם. מל' דחיה:

פסוק יד
אהה. ענין לשון צעקת יללה:
מטומאה. תעובה ומאוס:
פגול. מתועב כמו ומרק פגולים (ישעיה סו):

פסוק טו
צפיעי. הוא הגלל כי כל דבר היוצא מהגוף קרוי צפיעי כמ"ש הצאצאים והצפיעות (שם כב):
תחת. במקום:

פסוק טז
מטה לחם. על שנשענים על הלחם לאכול לשבעה אמר מטה בל' שאלה וכן כל מטה לחם שבר (תהילים ק"ה:ט"ז):
ובשממון. בתמהון לבב והוא ענין בהלה ופחד:

פסוק יז
ונשמו. ענין תמהון:
ונמקו. ענין המסה והמגה:

פרק ה

פסוק א
תער. הוא סכין העשוי לגלח בו וכן והעבירו תער (במדבר ה):

הגלבים. הם הספרים ודוגמתו בתרגום ירושלמי כי כל זקן גרועה (ישעיהו ט"ו:ב') תרגמו ירושלמי גליבא:

והעברת. מל' העברה ועל הגלוח יאמר:

פסוק ב

באור. להב אש:

תבעיר. מל' הבערה ושריפה:

כמלאות. ענין השלמה כמו ובמלאת ימי טהרה (ויקרא י"ב:ו'):

תזרה. ענין פזור כמו וזריתי פרש (מלאכי ב):

אריק. מל' ריק ור"ל ארוקן אותה מתערה וכן שמן תורק (ש"ה א):

פסוק ג

וצרת. ענין קשירה כמו מי צרר מים בשמלה (משלי ל':ד'):

בכנפיך. שולי הבגד כמו על כנפי בגדיהם (במדבר ט):

פסוק ו

ותמר. מל' תמורה וחלוף:

פסוק ז

יען. בעבור:

המנכם. מל' המון עם רב:

פסוק י

וזריתי. אפזר:

רוח. פאה ועבר:

פסוק יא

אם לא. הוא ענין לשון שבועה כאדם האומר אם לא כן הוא יהיה כזאת וכזאת וגזם ולא אמר וכן אם לא בתים רבים (ישעיהו ה':ט'):

שקוציך. מל' שקץ ותעוב ועל העכו"ם יאמר:

אגרע. מל' גרעון וחסרון:

תחוס. מל' חס וחמלה:

פסוק יב

אזרה. אפזר:

אריק. מל' ריק:

פסוק יג
וכלה. ענין השלמה:
והניחותי. מל' הנחה:
והנחמתי. מל' תנחומין:
בקנאתי. ענין כעס כמו הם קנאוני בלא אל (דברים ל"ב:כ"א):

פסוק יד
לחרבה. מל' חורבן:

פסוק טו
וגדופה. ענין בזיון כמו את מי חרפת וגדפת (ישעיה לז):
מוסר. ענין תוכחה:
ומשמה. ענין תמהון:
ובתוכחות. ענין גמול עונש כמו והוכח במכאוב (איוב לג):

פסוק טז
חצי. ר"ל מכאובי ואמר בל' שאלה על השדפון והירקון והארבה:
מטה לחם. משען לחם ועל כי נשענים על הלחם לאכול לשבעה אמר מטה בלשון שאלה:

פסוק יז
ושכלוך. ענין מיתה והריגה כמו ושכלה אתכם (ויקרא כו):

פרק ו

פסוק ג
לאפיקים. הוא מקום שנגרים שם המים בחוזק וכן כאפיקים בנגב (תהלים קכו):
ולגאיות. מל' גיא ועמק:
במותיכם. מל' במה והיא מזבח אבנים:

פסוק ד
ונשמו. מל' שממון:
חמניכם. מל' חמה:
גלוליכם. דמות עובדי גלולים המאוס כגלל של רעי:

פסוק ה
פגרי. כן נקרא גוף ההרוג:
וזריתי. אפזר:

פסוק ו

תחרבנה. מל' חורבן:

תישמנה. מל' שממון:

למען. ענינו כמו באופן ודוגמתו למען ינוח שורך וחמורך (שמות כ"ג:י"ב) ופירושו באופן שינוח:

יחרבו. מל' חורבן:

ויאשמו. מל' שממון:

ונשבתו. ענין בטול כמו שבת נוגש (ישעיה יד):

ונגדעו. ענין כריתה כמו שקמים גדעו (שם ט):

ונמחו. ענין המסה והשחתה כמו וימח את כל היקום (בראשי' ז):

פסוק ח

והותרתי. מל' נותר:

פליטי. ענין המלטה כמו ויבא הפליט (שם יד):

בהזרותיכם. ענין פזור:

פסוק ט

נשבו. מל' שבי:

נשברתי. ענינו שברון רוח ועצבון:

את לבם. מלבם וכן ואת עיניהם כמו כצאתי את העיר (שמות ט':כ"ט) ופירושו מהעיר:

הזונה. הוא ענין הסרה ולכן נקראת מנאפת בשם זונה על כי סרתה מדרכי הצניעות:

ונקוטו. ענין כריתה כמו ונקטתם בפניכם (לקמן כ):

אל הרעות. על הרעות ר"ל בעבור הרעות:

פסוק י

אל חנם. בחנם כמו ואל הארון (שמות כה):

פסוק יא

ורקע. ענין שטיחה ורדוד כמו כסף מרוקע (ירמיה י):

אח. כמו האח ויאמר על השמחה ועל הצער:

פסוק יב

והנצור. מלשון מצור:

פסוק יג

רמה. גבוהה:

רענן. ענין לחות ורטיבות כמו בשמן רענן (תהילים צ"ב:י"א-י"ב):
אלה. שם אילן סרק:
עבותה. קלועה כעין גדיל כמו וענף עץ עבות (ויקרא כ"ג:מ'):
ניחוח. מל' נחת רוח:

פסוק יד
ומשמה. ענין תמהון:
דבלתה. כמו רבלתה ברי"ש וכן דעואל רעואל (במדבר א ב) והוא המקום שישב בה נ"נ בעת שהביאו לו את צדקיהו כמ"ש ויעלו אותו אל מלך בבל רבלתה בארץ חמת (ירמיהו נ"ב:ט') ויתכן שהיא חמת רבה והיא בצפון א"י ונזכר בסוף הספר בגבולי א"י לעתיד:

פרק ז

פסוק ב
כנפות. קצות:

פסוק ד
תחוס. מל' חס וחמלה:

פסוק ו
הקיץ. מל' הקצה והערה מן השינה:

פסוק ז
הצפירה. ענין שחר ובוקר כמו ישוב ויצפור (שופטים ז):
מהומה. ענין רעש ובלבול:
הד. הוא מל' הוד והדר:

פסוק י
צץ. מל' ציץ והוא גלוי הפרח כמו ויצץ ציץ (במדבר י"ז):

פסוק יא
מהמונם. המון עם רב:
מהמהם. הוא מל' הומיה:
נה. מל' נהי ויללה וכן וינהו וכו' אחרי ה' (ש"א ז):

פסוק יג
חייתם. נפשם כמו וחיתו באור תראה (איוב ל"ג:כ"ח):
חזון. נבואה:

פסוק יד
בתקוע. כן יקרא השופר על כי יתקעו בו:
חרוני. חרון אפי:

פסוק טו
מבית. מבפנים:
יאכלנו. ישחיתנו:

פסוק טז
ופלטו. ענין המלטה:
אל ההרים. בהרים:
הגאיות. מל' גיא ועמק:

פסוק יז
תרפינה. מלשון רפיון:

פסוק יח
פלצות. רעדה וחרדה כמו ועמודים יתפלצון (איוב ט):
קרחה. ענין מריטת השער וכן באה קרחה (ירמיה מז):

פסוק יט
לנדה. לרחוק ולתעוב כנדה והוא מל' נדידה והרחקה:
עברת. מל' עברה וזעם:

פסוק כ
וצבי. ענין הדר ויופי וכן לצבי ולכבוד (ישעיה ד):
עדיו. מל' עדי וקשוט וכן ועדית עדי (לקמן כג):
לגאון. ענין רוממות:

פסוק כא
הזרים. העכו"ם:
וחללוהו. מל' חולין ובזיון:

פסוק כב
והסבותי. מל' סביב והפנה:
צפוני. מל' הסתר וכן תצפון אתך (משלי ב):
פריצים. רשעים הפורצים גדר האמת והנכוחה:

פסוק כג
הרתוק. שלשלאות כמו ורתוקות כסף צורף (ישעיהו מ׳:י״ט):

פסוק כד
והשבתי. אבטל כמו שבת נוגש (שם לח):

ונחלו. מל׳ חלול:

פסוק כה
קפדה. ענין כריתה כמו קפדתי כאורג חיי (שם לח):

ואין. ואיננו:

פסוק כו
הוה. ענין שבר כמו עד יעבור הוות (תהילים נ״ז:ב׳):

פסוק כז
תבהלנה. מל׳ בהלה ופחד:

פרק ח

פסוק א
ותפול. ענין חניה:

פסוק ב
זהר. הארה וזריחה:

כעין. כגוון:

פסוק ג
תבנית. דמות כמו תבנית המשכן (שמות כה):

בציצית ראשי. ר״ל שער ראשי כי כל דבר היוצא מן הגוף קרוי ציץ וכן תנו ציץ למואב (ירמיה מח):

סמל. ענין צורה וכן תמונת כל סמל (דברים ד):

הקנאה המקנה. ענין כעס והקנטה כמו הם קנאוני בלא אל (שם לב):

פסוק ז
חור. נקב, כמו חור פתן (ישעיה יא):

בקיר. בכותל:

פסוק ח
חתר. ענין חפירה כמו חתר בחושך בתים (איוב כ״ד:ט״ז):

נא. עתה:

פסוק י
תבנית. דמות:
רמש. כן יקראו בריות קטנות קצרי רגל שאין הלוכם ניכר וכן כל רמש אשר הוא חי (בראשית ט':ג'):
שקץ. הוא כמו שרץ:
מחוקה. מל' חקיקה:

פסוק יא
מקטרתו. המחבת שמקטירין בו:
ועתר. ענין רבוי כמו עתרת שלום (ירמיה לג):
ענן. עשן:

פסוק יב
משכיתו. מל' סכך ור"ל רצוף ברצפת אבנים וכן והחומה נשגבה במשכיתו (משלי י"ח:י"א) כי הדרך לעשות רצפת אבנים בחדר נסתר כי שמה יצפון האוצר:

פסוק יד
מבכות. מל' בכיה:
התמוז. כן שמו ע"ש ההיסק שעושים בו כמו למזא לאתונא (דניאל ג):

פסוק יז
הנקל. באה ה"א במקום אשר וכן ההלכוא אתו (יהושע י'):
מעשות. במ"ם השלילה ור"ל מבלי עשות וכן מהמטיר עליו מטר (ישעיה ה):
הזמורה. מל' זמר:
אפם. חוטמם:

פרק ט

פסוק א
פקודות. מל' פקיד וממונה:

פסוק ב
מפנה. מל' פניה:
מפצו. משבר ומפצץ וכן מפץ אתה לי (ירמיהו נ"א:כ'):
בדים. פשתים כמו מדו בד (ויקרא ו):

וקסת. הוא מכלי הכתיבה:

פסוק ג
נעלה. ענין סלוק כמו ונעלה הענן (במדבר ט):
הכרוב. הם הכרובים שעל הכפורת וקראם בשם כולל כרוב וכן כי רוח החיה (לעיל א):
מפתן. אסקופה כמו הדולג על המפתן (צפניה א'):

פסוק ד
והתוית תו. ענין רושם וסימן כמו ויתו על דלתות השער (ש"א כא):
מצחות. מל' מצח:
והנאנקים. גם הוא ענין אנחה כמו אנקת אסיר (תהלים קב):

פסוק ו
תחלו, ויחלו. מלשון התחלה:

פסוק ח
ונאשאר. כמו ונשאר:
אהה. ענין ל' צעקת יללה:

פסוק ט
מטה. מל' הטיה:

פרק י

פסוק א
אל הרקיע. על הרקיע:
הכרובים. תרגום של תנוק הוא רביא:

פסוק ב
בינות. מלשון בין:
לגלגל. למ"ד במקום ה"א הידיעה והם האופנים וקראם בשם הכללי:
לכרוב. כמו הכרוב:
חפניך. כן יקרא פיסת היד כמו מלא חפניכם (שמות ט):
לכרובים. כמו הכרובים:

פסוק ד
וירם. מל' הרמה וסלוק:
הכרוב. קראם בשם הכללי:

מפתן. אסקופה:

נוגה. ענין הארה וזריחה:

פסוק ז

וישלח. ענין הושטה:

וישא. ענין לקיחה כמו ישא ברכה (תהלים כד):

פסוק ט

כעין. כגוון:

פסוק יא

רבעיהם. ת"י סטריהון והוא מלשון רבע כי כל צד הוא רבע כי ארבע צדדים יש:

יסבו. מלשון סבוב והפנה:

פסוק יב

בשרם. על גופם יאמר בלשון שאלה:

וגביהם. כן נקרא אחורי הגוף כמו על גבי חרשו חורשים (שם קכט):

עינים. גוונים:

פסוק יד

הכרוב. תרגום של תינוק הוא רביא:

פסוק טו

וירמו. ענין סלוק והפרשה:

החיה. קרא בשם כללי:

פסוק טז

ובשאת. מלשון נשיאה והרמה:

פסוק יז

אותם. עמהם:

רוח. ענין רצון:

פסוק יט

לעומתם. ר"ל בשוה להם:

הקדמוני. המזרחי:

פסוק כב

ואותם. ועצמם וכן והשיאו אותם עון אשמה (ויקרא כ"ב:ט"ז):

עבר. פאה וצד:

פרק יא

פסוק ג
הסיר. הקדרה כמו סיר נפוח (ירמיה א):

פסוק ה
ותפול. ענין חניה:

ומעלות. מלי עליה:

רוחכם. ענין מחשבה ורצון:

פסוק ז
הוציא. כמו להוציא או כמו אוציא:

פסוק ט
זרים. עמים עכו"ם:

שפטים. משפט גמול:

פסוק י
על גבול. סמוך לגבול:

פסוק יא
אל גבול. כמו על גבול:

פסוק יג
אהה. הוא ענין לשון יללה:

כלה. כמו הכלה בה"א התימא:

פסוק טו
גאולתך. כן יקרא הקרוב על כי הוא ראוי לגאול נחלתו מיד הלוקח וכן כי גואל אתה (רות ג':ט'):

למורשה. מלי ירושה:

פסוק טז
הפיצותים. ענין פזור כמו כי נפץ העם (ש"א יג):

פסוק יח
שקוציה. ענין תעוב ומאוס:

פסוק כ
למען. ענינו כמו באופן וכן למען יחרבו (לעיל ו):

פסוק כא
לב. תוכיות הדבר ועקרו יקרא לב וכן בלב ים (שמות טו):
נתתי. כמו אתן כי דברי הנבואה ברורה כאלו כבר נעשתה:

פסוק כג
ויעל. נסתלק:

פסוק כד
נשאתני. ענין לקיחה כמו ישא ברכה (תהלים כד):

פרק יב

פסוק ב
המרי. ענין מרד וסרוב:

פסוק ה
חתר. ענין חפירה וכן חתר נא בקיר (לעיל ח):
בקיר. בכותל:

פסוק ו
בעלטה. ענין חושך אפלה כמו ועלטה היה (בראשית טו):
מופת. סימן ואות:

פסוק יב
לעין. כמו בעין למ״ד במקום בית וכן ישבת לכסא (תהלים ט):

פסוק יג
ונתפש. ענין לכידה:
במצודה. שם כלי מכלי הצדיה וכן מצודים וחרמים (קהלת ז):

פסוק יד
אגפיו. כנפיו וכן אתה וכל אגפיך (לקמן לט) ועל התפשטות החיילות יאמר וכמ״ש מוטות כנפיו (ישעיה ח):
אזרה. ענין פזור כמו וזריתי פרש (מלאכי ב):
רוח. פאה ועבר:
אריק. מל׳ ריק ור״ל אוציא וארוקן חרב מתיקה וכן שמן תורק (ש״ה א):

פסוק יח
לחמך. מאכלך:

ברעש. ענין תנועת הרעדה:

ברגזה. ענין חרדה ופחד:

פסוק יט

בשממון. תמהון לבב:

תשם. לשון שממה:

מחמס. ענין גזל ועושק:

פסוק כ

הנושבות. מיושבות באנשים:

תחרבנה. מל' חורבן:

פסוק כב

מה. כמו למה וכן מה יתאונן אדם חי (איכה ג':ל"ט):

חזון. נבואה:

פסוק כג

השבתי. ענין בטול כמו שבת נוגש (ישעיה יד):

פסוק כד

ומקסם. מל' קסם והוא ענין כשוף:

חלק. חלקלקות ודברי חנף:

פסוק כה

תמשך. ענין אריכת זמן:

פסוק כז

ולעתים. מל' עת וזמן:

פרק יג

פסוק ג

הוי. הוא ענין לשון יללה:

הנבלים. הפחותים ונבזים כמו ונבל נבלה ידבר (שם לב):

רוחם. ענין רצון:

פסוק ד

כשועלים. שם חיה מה:

בחרבות. מל' חורבה:

פסוק ה
בפרצות. מל' פרצה ושבר:

ותגדרו גדר. ענין בנין כותל:

פסוק ו
ויחלו. מלשון תוחלת ותקוה:

פסוק ט
בסוד. ענין קבוץ ואסיפה כמו בסוד משחקים (ירמי' ט):

פסוק י
הטעו. מל' הטעאה ומתעה:

חיץ. הוא מל' מחיצה המוזכר בדרז"ל:

טחים. ענין מריחה לסתום הנקב וכן וטח את הבית (ויקרא י"ד:מ"ב):

תפל. כל דבר שאינו מתוקן כל צרכו קרוי תפל וכן היאכל תפל מבלי מלח (איוב ו':ו'):

פסוק יא
היה. כמו יהיה:

שוטף. יורד בחוזק:

ואתנה. כמו ואתן:

אלגביש. הוא כמו שתי מלות אל גביש ור"ל אבני ברד דומות אל גביש והוא אבן יקר כמו ראמות וגביש (שם כח):

פסוק יב
הקיר. הכותל והוא החיץ שזכר:

פסוק יד
והרסתי. מל' הריסה ונתיצה:

ונגלה. מלשון גלוי:

פסוק טו
וכליתי. ענין השלמה:

פסוק יח
למתפרות. מל' תפירה:

כסתות. כעין כרים העשוים למצעות המטה ובדרז"ל ובא למעטה בכרים ובכסתות (סוכה ג):

אצילי. הם בתי השחי תחת הזרועות וכן תחת אצילות ידיך (ירמיה לא):

ידי. כמו ידים ונפלה המ״ם וכן וקרע לו חלוני (שם כב):
המספחות. היא כמו מטפחות והוא כעין צעיף כמו והמטפחות והחריטים (ישעיה ג) ולפי שהן נדבקות ונצמדות על הראש אמר מספחות מל׳ ספחני נא (ש״א ב):
לצודד. מל׳ צדיה ולכידה:
לכנה. שלכן:

פסוק יט
ותחללנה. מל׳ חלול ובזיון:
בשעלי. כן יקרא האגרוף וכן מי מדד בשעלו מים (ישעיהו מ׳:י״ב):
ובפתותי. ענין חתיכות ופריסות כמו פתות אותה פתים (ויקרא ב׳:ו׳):

פסוק כ
שם. ר״ל בהם:
לפורחות. מל׳ הפרחה ועפיפה:
ושלחתי. כן יאמר על דבר הנעזב לרצון עצמו וכן קן משולח (ישעיה טז):

פסוק כא
למצדה. מל׳ צדיה ולכידה:

פסוק כב
הכאות. ענין שבירה כמו ונכאה לבב (תהלים קט):
הכאבתיו. מל׳ מכאוב וחלי:

פרק יד

פסוק ג
נוכח. נגד כמו לנוכח אשתו (בראשית כה):

פסוק ד
נעניתי. ענין אמירה כמו ומה׳ מענה לשון (משלי ט״ז:א׳) ור״ל אקבל מענהו ודוגמתו ונעתר להם (ישעיהו י״ט:כ״ב) ופי׳ יקבל עתר תפלתם:

פסוק ה
תפוש. ענין אחיזה:
נזורו. ענין הפרשה כמו נזורו אחור (שם א):

פסוק ז
נענה. אקבל המענה:

פסוק ח
פני. ענין כעס כמו אכפרה פניו (בראשית ל"ב:כ"א) ע"ש שהכעס ניכר בפני האדם:
והשמתיהו. מל' שממון:

פסוק ט
יפותה. מל' פתוי והסתה:
והשמדתיו. ענין אבדון וכליון:

פסוק י
ונשאו. מל' משא וסבל:
כעון הדורש כעון הנביא. בא בשני כפ"י הדמיון להורות על דמיון גמור וכן כמוך כפרעה (שם מד):

פסוק יא
יתעו. מל' תועה וענייני ההולך בדרך שאינו ישר:

פסוק יג
למעל מעל. ת"א ישקר שקר:
מטה לחם. על כי הלחם ישען ויסעד לבב אנוש אמר בו לשון מטה בדרך שאלה:

פסוק טו
לו. ענינו כמו אם וכן לו החייתם אותם (שופטים ח':י"ט):
ושכלתה. ענין מיתה ואבדון:

פסוק כא
אף כי. ענינו כמו כל שכן וק"ו וכן אף כי הבית הזה (מ"א ח):

פסוק כב
פליטה. שארית כמו פליט ושריד (איכה ב):
בנים ובנות. ר"ל קטנים וקטנות וכן או בן יגח או בת יגח (שמות כ"א:ל"א) ור"ל עם שאינם מורגלים בעבירה כגדולים:
עלילותם. מעשיהם כמו ועולל למו (איכה א):

פרק טו

פסוק ב
הזמורה. כן יקרא ענף מעץ הגפן וכן ויכרתו משם זמורה (במדבר י"ג:כ"ג):

פסוק ג
יתד. הוא כעין מסמר:
לתלות. מל' תליה:
כל כלי. שום כלי וכן כל חלב וכל דם לא תאכלו (ויקרא ד):

פסוק ד
לאכלה. על השרפה יאמר בל' שאלה:
נחר. ענין יובש כמו נחר מפוח (ירמיה ו):
היצלח. ר"ל הראוי ואמר בלשון שאלה:

פסוק ה
תמים. שלם:
אף כי. ענין כ"ש וק"ו:
אכלתהו. שרפתהו:
ויחר. נתייבש:

פסוק ז
פני. ענין כעס כמו ונתתי פני (לעיל יד):

פרק טז

פסוק ג
מכורותיך. מגורותיך כי גיכ"ק מתחלף וכן כלי חמס מכרותיהם (בראשי' מט):

פסוק ד
שרך. הוא הטבור כמו שררך אגן הסהר (ש"ה ז):
למשעי. ענין החלקה כי חלקת צואריו (בראשית כ"ז:ט"ז) תרגם אונקלוס שעיעות צואורוהי:
והחתל. ענין כריכה בבגדים וכן וערפל חתולתו (איוב לח):

פסוק ה
חסה. מל' חס וחמלה:
בגועל. ענין מאוס ותיעוב כמו וגעלה נפשי אתכם (ויקרא כ"ו:ל'):
נפשך. ר"ל גופך וכן וריקה נפשו (ישעיה כט):

פסוק ו
מתבוססת. ענין גלגול ורמיסה כמו כפגר מובס (שם וז):

חיי. כמו תחיי:

פסוק ז

רבבה. ר"ל הרבה רבבות ורבוא הוא עשרת אלפים:

ותרבי. ענין גדול ואמון כמו רבתה גוריה (לקמן יט):

בעדי עדיים. ענין קשוט כמו ותעד נזמה (הושע ב':ט"ו) ור"ל בהטוב והיפה שבעדיים ודוגמתו מלך מלכים (לקמן כו):

נכונו. מל' הכנה ר"ל מתוקן כל צרכן בענין הגדול:

ערום. הוא המחוסר המלבוש:

ועריה. מגולה כמו מקורה הערה (ויקרא כ):

פסוק ח

דודים. ענין אהבה וחיבה:

כנפי. הוא שולי הבגד:

פסוק ט

ואשטוף. ענין הדחה ורחיצת הטנוף:

ואסוכך. מלשון סיכה ומשיחה:

פסוק י

רקמה. מעשה רוקם בחלוף הגוונים:

ואנעלך. מל' נעל:

תחש. שם בריה כמו ועורות תחשים (שמות כה):

ואחבשך. ענין חגורת האזור כמו ויחבש את חמורו (בראשי' כב) ור"ל קשר אזורו:

בשש. הוא פשתים:

פסוק יא

צמידים. הם הנתונים על הזרוע וכן ושני צמידים על ידיה (שם כד):

וריד. ענק לתכשיט וכן וישם רביד הזהב (שם מא):

גרונך. צוארך וכן קרא בגרון (ישעיה נח):

פסוק יב

נזם. שם העדי הנתון על החוטם:

ועגילים. כן יקראו נזמי האוזן על שהם עגולים במראיהם:

פסוק יד

כליל. מל' כל וכן כליל תקטר (ויקרא ו):

פסוק טז
במות. מקומות גבוהות כמו במתי ארץ (דברים לב):
טלואות. ענין חלוף הגוונים כמו ונעלות בלות ומטולאות (יהושע ט׳:ה׳):

פסוק יח
וקטרתי. הוא מיני בושם מעורבבים ונותנים על האש להריח:

פסוק יט
ניחוח. מל׳ נחת רוח:

פסוק כא
בהעביר. מל׳ העברה והולכה:

פסוק כד
גב. מל׳ גובה:
רמה. מל׳ רם וגובה:

פסוק כה
אל כל. בכל ובא מלת אל במקום בי״ת וכן ואל הארון (שמות כה) ור״ל ובהארון:
ותתעבי. מל׳ תעוב ומיאוס:
ותפשקי. ענין פתיחה והרחבה כמו פושק שפתיו (משלי יג):

פסוק כו
אל בני מצרים. את בני מצרים:
שכניך. מלשון שכן:
בשר. כן יקרא אבר התשמיש וכן רר בשרו (ויקרא טו):

פסוק כז
ואגרע. מל׳ גרעון וחסרון:
חקיך. ר״ל מזון קבוע וכן ואכלו את חוקם (בראשית מז):
בנפש. ענין רצון כמו אם יש את נפשכם (שם כג):
הנכלמות. מל׳ כלימה ובושה:
זמה. ענינו גנות ורשע כמו כי זמה עשו (הושע י):

פסוק כט
כנען. ענינו תגר וסוחר כמו כנען בידו מאזני מרמה (שם יב):

פסוק ל
מה. המלה ההיא באה להפלגת הדבר וכן מה רב טובך (תהלים לא):

אמולה. גזורה וכרותה כמו כי אומלל אני (שם ו):
לבתך. מל' לב:
שלטת. מושלת וגברתנית:

פסוק לא
לקלס. ענין לעג כמו וקלסה לכל הארצות (לקמן כב):
אתנן. כן יקרא מתן הזונה כמו לא תביא אתנן זונה (דברים כ"ג:י"ט):

פסוק לג
נדה. על מתן הזונה יאמר וקרוב הוא ללשון נדוניא המוזכר בדרז"ל:
ותשחדי. מל' שוחד:

פסוק לו
נחושתך. ענינו תחתית הדבר וכן וחרה נחושתה (לקמן כד) ובמשנה למטה מנחושתו של תנור (כלים פ"ח):
גלולי. המאוסים כגלל של רעי:

פסוק לז
ערבת. ענין נעימות ומתיקות כמו ושנתי ערבה לי (ירמיה לא):
על כל. עם כל וכן ויבאו האנשים על הנשים (שמות לה):

פסוק לח
וקנאה. ענין כעס כמו הם קנאוני בלא אל (דברים ל"ב:כ"א):

פסוק לט
ונתצו. ענין שבירה וכתיתה:
והפשיטו. ענין הסרת המלבוש:
ועריה. מגולה ערוה:

פסוק מ
קהל. קבוץ עם:
ורגמו. ענין השלכת אבנים:
ובתקוך. ענין בקיעה כי תרגומו הוא ויבזעינך וכן ויבקעו המים (שמות י"ד:כ"א) ת"א ואתבזעו מיא:
בחרבותם. מל' חרב:

פסוק מא
והשבתיך. ענין בטול והסר כמו שבת נוגש (ישעיה יד):

פסוק מב
והניחותי. מלשון מנוחה ויאמר כן על השקטת הכעס וכן והנחותי חמתי (לקמן כא):
קנאתי. כעסי:
ושקטתי. ענין מנוחה:

פסוק מג
ותרגזי. ענין כעס:
הא. הוא כמו הנה וכן הא לכם זרע (בראשית מו):
הזמה. ענין גנות ורשע:

פסוק מד
המושל. מל' משל ומליצה:

פסוק מה
גועלת. ענין הקאה והפלטה אל החוץ וכן שורו עבר ולא יגעיל (איוב כא):

פסוק מו
ובנותיה. הם הכפרים הסמוכים לה:

פסוק מז
קט. הוא מלשון קוטן ונפלה הנו"ן ועם שאמר כמעט אמר קט למעט יותר:

פסוק מט
גאון. מל' גאוה:
ושלות השקט. כפל הדבר במ"ש לרוב השלוה:
החזיקה. ענין אחיזה ועל הצדקה יאמר:

פסוק נ
ותגבהינה. מל' גבהות וגאוה:

פסוק נב
שאי. מל' משא וסבל:
פללת. ענין משפט כמו ופללו אלהים (ש"א ב):
התעבת. מל' תעוב:

פסוק נג
ושבתי. מל' השבה:
שביתהן. מל' שביה:
בתוכהנה. בתוכן:

פסוק נה
לקדמותן. מלי קודם:

פסוק נו
גאוניך. ענין גבהות וממשל רב וכן גאון יעקב (תהלים מז):

פסוק נז
בנות ארם. ערי ארם:

השאטות. ענין בזיון כמו בשאט בנפש (לקמן כה) והוא מלי ארמי כי ויבז עשו (בראשית כ"ה:ל"ד) ת"א ושט עשו:

פסוק נט
אלה. ענין שבועה כמו אלה וכחש (הושע ד):

פסוק סא
לבנות. ר"ל לכפרים הנכנעות אל העיירות:

פרק יז

פסוק ב
חוד חידה. ענינו דבר סתום קשה ההבנה:

פסוק ג
האבר. הוא גוף הכנף וכן אבר כיונה (תהלים נה):

הרקמה. כמעשה רוקם בחלוף הגוונים:

הלבנון. שם יער:

צמרת. כן יקרא סעיף העליון העולה למעלה מכולם וכן ובין עבותים היתה צמרתו (לקמן לא):

פסוק ד
יניקותיו. ענפיו הרכות והקטנות כמו ויעל כיונק לפני (ישעיהו נ"ג:ב'):

קטף. ענין כריתה כמו עודנו באבו לא יקטף (איוב ח':י"ב):

כנען. ענינו תגר וסוחר כמו כנען בידו מאזני מרמה (הושע י"ב:ח'):

רוכלים. סוחרים כמו רוכלת העמים (לקמן כז):

פסוק ה
קח. מלשון לקיחה:

צפצפה. הוא מין ערבה ובדרז"ל והצפצפה פסולה (סוכה לג):

פסוק ו
סורחת. ענין יתרון ורב כמו וסרח העורף (שמות כז):
דליותיו. כן יקראו הענפים שדרכם לעלות למעלה והוא מל' דלו עיני למרום (ישעיהו ל"ח:י"ד) וכן באורך דליותיו (לקמן לא):
בדים. הם הענפים הגסים וכן ממטה בדיה (לקמן יט):
ותשלח. ענין התפשטות כמו תשלח קציריה (תהלים פ):
פראות. היא הפוך מן פארות והם הענפים הדקים וכן מסעף פארה (ישעיה י):

פסוק ז
כפנה. ענין אסיפה ובדרז"ל יש כנופיא (שבת ס) ועם שהוא הפוך:
שלחה. ענין הושטה:
מערוגת. הם תלמי המחרישה כמו כערוגות הבשם (ש"ה ה):
מטעה. מל' נטיעה:

פסוק ח
אל שדה. כמו בשדה ובא מלת אל במקום הבי"ת כמו ואל הארון (שמות כה):
שתולה. נטועה כמו והיה כעץ שתול (תהלים א):
ולשאת. ר"ל לגדל והיא מל' משא וסבל:
אדרת. גדולה וחזקה כמו אשר אדירים שודדו (זכריה י"א:ב'):

פסוק ט
ינתק. ענין עקירה והעתק:
יקוסס. ענין כריתה והוא כמו יקוצץ כי זסשר"ץ מתחלפים:
טרפי. עלים כי עלי תאנה (בראשי' ג) ת"א טרפי תאנה:
בזרוע. ר"ל בחוזק כי הוא נתון בזרוע:
למשאות. ענין לקיחה והסעה כמו ובתים ונשאו (מיכה ב):

פסוק י
כגעת. מל' נגיעה:

פסוק יג
באלה. בשבועה:
אילי. ענין חוזק כמו ביד אל גוים (לקמן לא):

פסוק יז
סוללה. היא תל העפר ששופכין מזל העיר לעלות עליה להלחם בה:

דיק. הוא המגדל הנבנה מול העיר ללכדה כמו ויבנו עליה דיק (ירמיהו נ"ב:ד'):

פסוק כ

במצודתי. הוא הרשת שצדין בה:

ונשפטתי. ענין ויכוח וכן כי באש ה' נשפט (ישעיהו ס"ו:ט"ז):

מעלו. ענין חטא ופשע:

פסוק כא

מברחיו. מל' בריחה:

אגפיו. כנפיו ובדרז"ל עד בין אגפים (חולין מ"ו) ועל התפשטות החיילו' יאמר וכן וכל אגפיו (לעיל יב):

פסוק כב

ותלול. ענין גבהו' והוא מל' תל:

פסוק כד

הובשתי. מל' יבשו':

לח. מל' לחו' ורטיבו':

והפרחתי. ענין הצמחת הפרח:

פרק יח

פסוק ב

מושלים. מל' משל:

בוסר. כן יקרא פרי שלא נגמר בשולו וכן ובוסר גומל יהיה נצה (ישעיהו י"ח:ה'):

תקהינה. ענין חלישת השנים לחתך המאכל וכן אם קהה הברזל (קהלת י':י') ור"ל שנחלש הברזל לכרות העץ:

פסוק ז

יונה. מלשון אונאה ועניינו קחת ההון כמו העיר היונה (צפניה ג):

חבולתו. ענין משכון כמו אם חבל תחבל שלמת רעך (שמות כ"ב:כ"ה):

פסוק ח

בנשך. ותרבית שניהם ענין רבית אבל לשון נשך נאמר בכסף ותרבית באוכל כמ"ש את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך (ויקרא כ"ה:ל"ז):

פסוק י

פריץ. ר"ל רשע הפורץ גדר האמת והנכוחה:

פסוק יב
הונה. מל' אונאה:

פסוק יט
נשא. מלשון משא וסבל:

פסוק כד
במעלו. ענין חטא ופשע:

פסוק כה
יתכן. מלשון הכנה ומתוקן וכן חותם תכנית (לקמן כח):

פסוק לא
ורוח. ענין רצון כמו אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת (לעיל א):

פסוק לב
במות המת. קראו מת ע"ש סופו:

פרק יט

פסוק א
שא. ענין הרמת קול:

פסוק ב
מה. המלה ההיא יורה על ההפלגה וכן מה אדיר שמך (תהילים ח':ב'):
לביא. כן תקרא אם האריות וכן ובני לביא יתפרדו (איוב ד':י"א):
רבצה. ענין השכיבה לנוח:
כפירים. כן יקרא ארי בחור:
רבתה. ענין גדול ואימון כמו אשר טפחתי ורביתי (איכה ב':כ"ב):
גוריה. כן יקראו ילדי האריות הקטנים וכן בדי גורותיו (נחום ב):

פסוק ג
וילמד. ענין הרגל כמו למדו לשונם דבר שקר (ירמיהו ט':ד'):

פסוק ד
וישמעו. ענין אסיפה כמו וישמע שאול את העם (ש"א טו) וזהו לפי שאסיפת העם באה ע"י השמעת קול המאסף:
בשחתם. בור וגומא כמו בשחת עשו (תהלים ט):
נתפש. ענין לכידה:

בחחים. הם הטבעות שמשימים בלחיי החיה למושכה ע"י וכן ונתתי חחים בלחייך (לקמן לח):

פסוק ה

נוחלה. מלשון תוחלת ותקוה:

שמתהו. מל' שימה:

פסוק ז

וידע. ענין שבירה כמו ויודע בהם את אנשי סכות (שופטים ח':ט"ז):

אלמנותיו. כמו ארמנותיו ובאה הלמ"ד במקום הרי"ש וכן התוציא מזרות (איוב ל"ח:ל"ב) והוא כמו מזלות ובאה הרי"ש במקום הלמ"ד או יתכן שהוא שהוא מל' אולם:

החריב. מל' חורבן:

ותשם. מל' שממון:

פסוק ט

בסוגר. כבלים סגורים:

במצדות. ענין מגדל גבוה וחזק כמו מצדות סלעים (ישעיה לג):

פסוק י

בדמך. כמו בדמותך והוא מל' דמות וצורה:

שתולה. נטועה:

פסוק יא

מטות. מל' מטה ומקל:

עוז. ענין חוזק:

שבטי. מל' שבט ושרביט:

עבותים. ענין קליעה וכן ענף עץ עבות (ויקרא כ"ג:מ'):

דליותיו. ענפיו הגדולים כמו לפנות דליותיו (לעיל וז):

פסוק יב

ותתש. ענין עקירה כמו ולא אתוש (ירמיה מב):

הוביש. מל' יבש:

התפרקו. ענין שבירה כמו ופרסיהן יפרק (זכריה יא):

פסוק יג

ציה. ענין שממון:

פסוק יד
בדיה. הם הענפים הגסים וכן ותעש בדים (לעיל ו:ז):

פרק כ

פסוק ג
הלדרש. הוא ענין תפלה וכן אני אדרוש אל אל (איוב ה':ח'):

פסוק ד
התשפוט. ענין ויכוח:

פסוק ו
תרתי. ענין חפוש כמו תרתי בלבי (קהלת ב):

זבת. מל' זיבה ונטיפה:

צבי. ענין הדר ויופי:

פסוק ז
שקוצי. מלשון שקוץ ותעוב:

פסוק ח
וימרו. מלשון מרי ומרד:

ולא אבו. ולא רצו כמו לא אבה יבמי (דברי' כה):

לכלות. ענין השלמה:

פסוק ט
החל. מל' חלול:

פסוק יז
ותחס. מלשון חס וחמלה:

פסוק כג
ולזרות. ענין פזור כמו וזריתי פרש (מלאכי ב):

פסוק כו
פטר. ענין פתיחה כמו פוטר מים (משלי י"ז):

אשמם. מל' שממון:

פסוק כז
גדפו. ענין חרוף כמו אשר גדפו נערי המלך (מלכים ב י"ט:ו'):

במעלם. ענין פשע:

פסוק כח
עבות. מרובה בענפים וקלועים אלה באלה:

ניחוחיהם. מלשון נחת רוח:

ויסיכו. ענין שפיכת היין להקרבה:

פסוק לא
ובשאת. ענין תשורה ודורון כמו משאת בנימין (בראשית מג):

פסוק לב
רוחכם. ענין רצון ומחשבה:

פסוק לה
ונשפטתי. ענין ויכוח:

פסוק לז
השבט. השרביט:

במסורת. כמו במאסרת והוא מלשון מאסר וקשור:

הברית. כריתות הברית:

פסוק לח
וברותי. מלשון ברור ונקיות כמו כבור ידי ישיב לי (ש"ב כב):

פסוק לט
ואחר. ענינו כמו הואיל וכן אחרי הודיע אלהים (בראשית מ"א:ל"ט):

פסוק מ
ארצם. מלשון רצון:

ראשית. ענין מיטב כמו ראשית גבורתם (ירמיה מט):

משאותיכם. ענין תשורה ודורון כמו ארוחה ומשאת (שם מ):

פסוק מא
נפוצותם. ענין פזור:

פסוק מג
עלילותיכם. מעשיכם:

ונקוטותם. ענין כריתה כמו ונקוטו בפניכם (לעיל ז):

פרק כא

פסוק ב
והטף. הוא מל' נטיפה והזלה ומושאל בענין הדבור כמו אל תטיפו יטיפון (מיכה ב':ו'):

פסוק ג
מצית. ענין הבערה כמו ותצת בסבכי היער (ישעיהו ט':י"ז):

ואכלה. ושרפה:

לח. מל' לחות ורטיבות:

תכבה. מל' כבוי:

להבת שלהבת. עניינם אחד ובא הכפל לחזק:

ונצרבו. ענין שריפה כמו כאש צרבת (משלי טז):

פסוק ד
כל בשר. כל אדם:

פסוק ה
אהה. ענין לשון צעקת יללה:

פסוק ח
מתערה. הוא תיק החרב וכן וישלפו מתערה (ש"א י"ז):

פסוק יב
ורפו. מלשון רפיון ויאמר על הנבהל ומתייאש:

וכהתה. ענין עכירות וחושך כמו כהה הנגע (ויקרא יג):

ונהיתה. מל' היה:

פסוק יד
הוחדה. מל' חדידה ושנון:

מרוטה. ענין לטוש וצחצוח כמו נחושת ממורט (מלכים א ז):

פסוק טו
ברק. להט וזוהר כמו וברק חנית (נחום ג):

שבט. שרביט:

פסוק טז
לתפוש. ענין אחיזה:

בכף. בכף היד:

היא הוחדה חרב. כמו הפך היא חרב הוחדה וכן כל רבים עמים (תהילים פ"ט:נ"א):

פסוק יז
והילל. מל' יללה:
מגורי. ענין קבוץ ואסיפה כמו אוגר בקיץ (משלי י):
אל חרב. כמו בחרב וכן ואל הארון (שמות כה) ור"ל ובהארון:
את עמי. עם עמי:
ספק. ענין הכאה כמו ויספוק את כפיו (במדבר כ"ד:י'):
ירך. הוא צד האדם:

פסוק יח
בוחן. ענין חוזק כמו אבן בוחן (ישעיה כח):
ומה. ענייננו כמו ולמה וכן מה יתאונן אדם חי (איכה ג':ל"ט):

פסוק יט
והך. מל' הכאה:
ותכפל. מל' כפל:
שלישתה. מל' שלשה:
החודרת. מל' חדר:

פסוק כ
למוג. ענין המסה:
המכשולים. ענין התשות ונפילת הכח:
אבחת. ענייננו כמו טבחת בחלוף אל"ף בט"ת באטב"ח:
אח. כמו האח והוא ענין לשון יללה:
מעוטה. ענין עטיפה וכריכה כמו מעטה תהלה (ישעי' סא):

פסוק כא
התאחדי. מל' אחד:
השימי. מל' שימה:
השמילי. מל' שמאל:
אנה. להיכן:
מועדות. מזומנות כמו מועדים לפני היכל ה' (ירמיה כ"ד):

פסוק כב
והניחותי. מלשון מנוחה ויאמר על השקטת הכעס וכן והניחותי חמתי בך (לעיל טז):

פסוק כד
וידֹ. מקום כמו יד אבשלום (ש"ב יח):
ברא. מל' ברירה כמו ברו לכם איש (ש"א יז):

פסוק כה
את רבת. אל רבת וכן ואת יהודה כמו וירדפו אל מדין (שופטים ז):
בצורה. מל' מבצר:

פסוק כו
לקסם קסם. ענין כשוף:
קלקל. ענין לטישה וזכוך כמו והוא לא פנים קלקל (קהלת י':י') והוא מל' נחושת קלל (לעיל א):
בתרפים. צלמים מגידים עתידות ע"י כישוף כמו ותגנוב רחל את התרפים (בראשי' לא):

פסוק כז
כרים. כעין אילים עשויים מברזל ובהם מנגחים בחומה להפילה כמוזכר ביוסיפון וכן ושים עליה כרים (לעיל ד):
סוללה. הוא תל העפר מול החומה לעלות עליה להלחם על העיר:
דיק. כעין מגדל מעץ מול העיר והוא מתחבולות המלחמה:

פסוק כח
שבועי שבועות. מל' שבועה:

פסוק כט
עלילותיכם. מעשיכם:

פסוק ל
חלל. מחולל והוא הפוך הקדושה:
בא. ענין שקיעה כי בא השמש (בראשית כח):
יומו. השמש תקרא יום כמו לרוח היום (בראשית ג':ח') ור"ל הצלחתו המאיר' כשמש:
קץ. סוף:

פסוק לא
המצנפת. כובע המיוחדת לחשובים ומושלים:

פסוק לב
עוה. מל' עות ועקום:
אשימנה. מלשון שימה:

פסוק לג
פתוחה. שלופה מתערה כי בהיותה בתערה כאלו היא סגורה:
להכיל. ענין החזקה וסבל כמו כי מזבח וכו' קטן מהכיל (מ"א ח):

פסוק לד
בחזות. ענין ראיית הכוכבים כמו החוזים בכוכבים (ישעי' מז):
אל צוארי. עם צוארי ר"ל דומה להם:
בא. ענין שקיעה:
יומם. כן תקרא השמש ור"ל שמש הצלחתם:

פסוק לה
תערה. הוא תיק החרב:
מכורותיך. מגורותיך כמו מכורותיך ומולדותיך (לעיל טו):

פסוק לו
זעמי. ענין כעס:
עברתי. מלשון עברה וקצף:
אפיח. ענין נשיבת האויר להבעיר האש:
בוערים. מבעירים אש:
חרשי משחית. אומני השחתה:

פרק כב

פסוק ב
התשפוט. ענין ויכוח:

פסוק ג
עתה. מל' עת וזמן:

פסוק ד
אשמת. מל' אשמה ורשע:
וקלסה. ענין לעג כמו לחרפה ולקלס (ירמי' כ):

פסוק ה
רבת. מל' רבוי:
המהומה. ענין הרעשת קול:

פסוק ז
הקלו. מלשון קלות ובזיון:
הונו. מל' אונאה ועושק הממון:

פסוק ח
חללת. מל' חול והוא הפך הקדש:

פסוק ט
רכיל. ענין להה"ר:
ואל ההרים. בההרים אל במקום במקום בי"ת:
זמה. עניינו גנות ורשע כמו כי זמה עשו (הושע ו):

פסוק י
ענו. רצה לומר אנסו ולכן תחשב לה לענוי:

פסוק יב
ותבצעי. כן נקרא חמדת העושר כמו ויטו אחרי הבצע (ש"א ח):

פסוק יג
בצעך. כן נקרא גם העושק כמו בוצע בצע רע לביתו (חבקוק ב':ט'):

פסוק טו
וזריתיך. ענין פזור:
והתימותי. מלשון תם והשלמה וכליון:

פסוק טז
ונחלת. מל' חלול:

פסוק יח
לסיג. כן נקרא פסולת הכסף כמו הגו סיגים מכסף (משלי כ"ה:ד'):
נחושת ובדיל וגו'. שמות מיני מתכות מחולפות:
כור. כן שם הכלי שמזקקין בו הכסף והזהב כמו וכור לזהב (שם ו):

פסוק כ
לפחת. מל' הפחה ונשיבה:
להנתיך. מלשון התכה ויציקה:

פסוק כא
וכנסתי. מל' הכנסה:
ונפחתי. מל' הפחה:

עברתי. מל' עברה וזעם:
ונתכתם. מל' התכה:

פסוק כד
גושמה. מל' גשם ומטר:

פסוק כה
קשר. ענין אגודה בהסכמה אחת:
חוסן. ענין חוזק כמו וחסון הוא כאלונים (עמוס ב':ט'):
ויקר. ענין כבוד:

פסוק כו
חמסו. ענין הסרה כמו נחמסו עקביך (ירמיה יג):
ויחללו. ענין בזיון:
ואחל. מל' חלול:

פסוק כח
טחו. ענין מריחה לסתום הנקב:
תפל. כל דבר שאינו מתוקן כל צרכו קרוי תפל וכן והנם טחים אותו תפל (לעיל יג):
חוזים. מתנבאים:

פסוק כט
הונו. מל' אונאה ועושק ממון:

פסוק ל
גודר גדר. הכותל תקרא גדר:
בפרץ. שבר הכותל:

פסוק לא
עברתי. מל' עברה וזעם:
כליתים. מל' כליון:

פרק כג

פסוק ג
מעכו. ענין סחיטה וכתישה במשמוש היד ודוגמתו ומעוך וכתות (ויקרא כב):
שדיהן. הם דדי האשה:
עשו. גם הוא ענין סחיטה וכתישה במשמוש היד וכן הנני עושה את כל מעניך (צפניה ג):

פסוק ה
ותעגב. כן יקרא חשק הזנות כמו מאסו בך עוגביה (ירמיהו ד':ל'):

פסוק ו
תכלת. שם צבע חשוב:

פחות וסגנים. ענין שררה:

פסוק יב
מכלול. מל' כל ור"ל כלול בכל היופי וכן מכלל יופי (תהלים נ):

פסוק יד
אנשי. כמו אנשים:

מחוקה. מל' חקיקה וציור:

הקיר. הכותל:

צלמי. דמות וצורה:

בששר. שם מין צבע חשוב וכן ומשוח בששר (ירמיה כב):

פסוק טו
אזור. חגורה:

סרוחי. ענין עודף ויתרון כמו וסרח העודף (שמות כז):

טבולים. מל' טבילה ר"ל שרויים:

שלישים. שרים כמו ומבחר שלישיו (שם טו):

פסוק יז
דודים. ענין אהבה וחבה:

ותקע. ענין הסרה כמו ותקע כף ירך יעקב (בראשית ל"ב:כ"ו):

נפשה. ענין רצון כמו אם יש את נפשכם (שם כג):

פסוק יח
ותגל. מל' גלוי:

פסוק כ
על פלגשיהם. כמו אל פלגשיהם:

בשר. כן נקרא אבר התאוה וכן כי יהיה זב מבשרו (ויקרא טו):

וזרמת. מרוצת המים יקרא זרם כמו כזרם מים (ישעיה כח):

פסוק כא
ותפקדי. ענין זכרון כמו מימים רבים תפקד (לקמן לח):

בעשות. ענין מעיכה וכתישה במשמוש היד:

פסוק כב
מעיר. מלשון התעוררות:

נקעה. סרתה:

נפשך. רצונך:

פסוק כג
פקוד וגו'. שמות עיירות בבבל:

אותם. עמהם:

פחות וסגנים. מין שררה:

שלישים. שרים ומושלים:

וקרואים. ר"ל גדולים נקראים לכל דבר חשיבות וכן נשיאי עדה קריאי מועד (במדבר טו):

פסוק כד
הוצן. ת"י במאני זיינא:

צנה ומגן. שם כלי מלחמה עשוי להציל ולהגן ממכת חרב וחנית:

וקובע. היא כלי מגן על הראש כמו ונתן קובע נחשת על ראשו (שמואל א י"ז:ל"ח):

פסוק כה
קנאתי. ענין כעס כמו הם קנאוני בלא אל (דברים ל"ב:כ"א):

אפך. הוא החוטם:

פסוק כו
והפשיטוך. ענין הסרת המלבוש:

פסוק כז
והשבתי. ענין בטול ומניעה:

פסוק כט
ועריה. מגולה כמו מקורה הערה (ויקרא כ):

פסוק לב
להכיל. לסבול כמו ומי מכלכל את יום בואו (מלאכי ג':ב'):

פסוק לג
שמה. ענין תמהון כמו פנו אלי והשמו (איוב כא):

פסוק לד

ומצית. מל' מציצה:

חרשיה. כמו חרסיה בסמ"ך:

תגרמי. העצם יקרא גרם כמו גרמיו כמטיל ברזל (שם מ) ובדרך השאלה אמר על החרסים ור"ל תשבר החרסים כמו ובכל תבואתו תשרש (שם לא) ור"ל תעקר השורש:

תנתקי. ענין עקירה והעתקה:

פסוק לה

גוך. גופך כמו גוית שאול (ש"א לא):

שאי. סבלי:

פסוק מ

ואף כי. ענינו כמו כ"ש וק"ו כמו אף כי אש אכלתהו (לעיל טו):

מלאך. שליח:

כחלת. שם הצבע כחל ובדרז"ל לא כחל ולא שרק (כתובות י"ז):

ועדית עדי. ענין קשוט ותכשיט כמו ותעד נזמה (הושע ב'):

פסוק מא

ערוך. מסודר:

וקטרתי. עשן בשמים:

פסוק מב

המון. מל' המייה:

שלו. מל' שלוה:

ואל. כמו ועם וכן ואשה אל אחותה (ויקרא י"ח:י"ח):

סבאים. שם אומה סבא:

צמידים. שם העדי של הזרוע כמו ושני צמידים על ידיה (בראשית כ"ד:כ"ב):

פסוק מג

לבלה. ענין זקנה כמו אחרי בלותי (שם יט):

יזנו. ר"ל יסורו ועש"ז תקרא המנאפת זונה על כי סרתם מבעלה להבעל לאחר:

והיא. ר"ל כשהיתה כן היא:

פסוק מד

אשות. מלשון אשה:

פסוק מו
קהל. אסיפת העם:
לזעוה. ענין חרדה ורעדה כמו והייתם לזעוה (דברים כט):
ולבז. מלשון בזה ושלל:

פסוק מז
ורגמו. ענין השלכת אבנים כמו באבן ירגמו אותם (ויקרא כ׳:כ״ז):
וברא. ענין כריתה כמו כי יער הוא ובראתו (יהושע י״ז:י״ח):
בחרבותם. מל׳ חרב:

פסוק מח
והשבתי. ענין בטול:
ונוסרו. מל׳ מוסר:

פסוק מט
תשאינה. מל׳ משא וסבל:

פרק כד

פסוק ב
עצם. גוף הדבר יקרא עצם וכן לא נכחד עצמי ממך (תהלים קלט):
סמך. ענין הקרוב:

פסוק ג
שפות. ענין העמדת הסיר על הכירה כמו שפות הסיר הגדולה (מ״ב ד):
הסיר. הקדרה:
יצוק. שפוך:

פסוק ד
אסוף. הכנס כמו ואין איש מאסף אותם (שופטים י״ט:ט״ו):
נתחיה. איבריה כמו ונתח אותו לנתחיו (ויקרא א׳:י״ב):
ירך. הוא הרגל:
כתף. הוא רוחב היד ממעל:
עצמים. ר״ל איברים:

פסוק ה
דור. מל׳ מדורה והבערה כמו מדורות אש (ישעיה ל):

רתח רתחיה. ענין הבשול בחוזק שמעלה כעין אבעבועות וכן ירתיח כסיר מצולה (איוב מ״א:כ״ג):

פסוק ו
חלאתה. ענין זוהמא ודומה לו במקראות שלאחריו:

פסוק ז
צחיח. ענין יובש כמו שכנו צחיחה (תהלים סח):

פסוק י
התם. ענין השלמה וכליון כמו עד תומי אותה בידו (ירמיהו כ״ז:ח׳):
והרקח המרקחה. כן נקרא תערובות הבשמים וכן רוקח מרקחת (שמות ל):
יחרו. ענין יובש מחום האש כמו ותוכו נחר (לעיל טו):

פסוק יא
רקה. ריקנית:
תחם. תתחמם:
וחרה. ענין יובש:
נחושתה. עניינו תחתית הדבר ושוליו כמו השפך נחושתך (לעיל טז):
ונתכה. מל׳ התכה והמסה כמו והתכתי אתכם (לעיל כב):
טומאתה. ר״ל המיאוס:
תתום. ענין כליון:

פסוק יב
תאונים. ענין עלילה ושקר כמו כי תואנה הוא מבקש (שופטים י״ד:ד׳):
הלאת. ענין יגיעה כמו מה הלאתיך (מיכה ו):
רבת. מלשון רבוי:

פסוק יד
אפרע. ענין בטול והשבתה כמו ותפרעו כל עצתי (משלי א׳:כ״ה):
אחוס. מל׳ חס וחמלה:
אנחם. ענין הפוך מחשבה:
וכעלילותיך. כמעשיך:

פסוק טז
מחמד. מל׳ חמדה ואהוב:

פסוק יז
האנק. ענין אנחה כמו אנקת אסיר (תהלים קב):
דום. ענין שתיקה כמו וידום אהרן (ויקרא י):
חבוש. כן יקרא התקון בראש והקשירה וכן וחבשת להם מגבעות (שמות כה):
תעטה. ענין עטיפה כמו ועל שפם יעטה (ויקרא י״ג:מ״ה):
שפם. הוא שער השפתים:

פסוק כא
גאון. ענין רוממות:
עוזכם. ענין חוזק:
ומחמל. מל׳ חמלה ורחמנות:

פסוק כג
ונמקותם. מל׳ המקה והמסה:
ונהמתם. מל׳ המיי׳:

פסוק כד
למופת. לאות וסימן:

פסוק כה
משא. מל׳ נשיאה והרמה:

פסוק כו
הפליט. הנמלט מהמלחמה כמו ויבא הפליט ויגד לאברם (בראשית י״ד:י״ג):

פסוק כז
תאלם. מלשון אלם:

פרק כה

פסוק ג
האח. ענין ל׳ שמחה:
נחל. מל׳ חלול:
נשמה. ל׳ שממה:

פסוק ד
למורשה. מל׳ ירושה:
טירותיהם. ענין ארמון כמו תהי טירתם נשמה (תהילים ס״ט:כ״ו):

משכניהם. מל' משכן אוהל:

פסוק ה
לנוה. ענין מדור:

למרבץ. ענין השכיבה לנוח:

פסוק ו
מחאך. ענין הכאת כף אל כף דרך שמחה וכן ימחאו כף (ישעיה נה):

ורקעך. ענין שטיחה ורדוד כמו כסף מרוקע (ירמיה י):

שאטך. ענין בזיון כמו השאטים אותם (לקמן כח):

פסוק ז
לבג. מל' בזה ושלל והכתיב לבג והוא ענין מאכל כמו מפת בג המלך (דניאל א':ה') או לבג הוא כמו לבז והגימ"ל הוא במקום הז"ין באטב"ח וכן גה גבול (לקמן מו) ור"ל זה גבול:

פסוק ט
כתף. ענין עבר וצד וכן ולכתף השנית (שמות כז):

צבי. ענין חמדה והדר:

פסוק יב
ויאשמו אשום. מל' אשמה ורשע:

פסוק טו
בשאט. ענין בזיון:

איבת. מל' איבה ושנאה כמו ואיבה אשית (בראשית ג):

פסוק טז
חוף הים. שפת הים וגבולו:

פסוק יז
בתוכחות. ענין עונש יסורים וכן והוכח במכאוב (איוב לג):

פרק כו

פסוק ב
האח. היא ענין לשון שמחה:

פסוק ד
וסחיתי. ענין עקירה כמו בית גאים יסח ה' (משלי ט"ו:כ"ה):

לצחיח. ענין יובש כמו שכנו צחיחה (תהלים סח):

פסוק ה

משטח. ענין פרישה כמו ושטחום לשמש (ירמיה ח):

חרמים. רשתות כמו יגרהו בחרמו (חבקוק א):

פסוק ו

ובנותיה. ר"ל הכפרים וכן עקרון ובנותיה (יהושע טו):

פסוק ח

דיק. הוא מגדל הנבנה מול העיר לכבשה:

סוללה. הוא תל העפר מול החומה לעלות עליה להלחם על העיר:

צנה. הוא כעין מגן עשויה להציל ממכת חרב וחנית:

פסוק ט

ומחי קבלו. שם כלי מלחמה עשויה לזרוק בה אבנים להכות בחומה כנגדה כי מחי הוא תרגומו של הכאה וקבלו הוא תרגומו של נגד:

יתוץ. מלשון נתיצה ושבירה:

בחרבותיו. שם כלי עשוי לשבר בו וכן ואל החרב (ירמיה לג):

פסוק י

משפעת. ענין רבוי כמו שפעת גמלים (ישעיה ס):

אבקם. הוא עפר הדק כמו כאבק דק (שם כט):

פרש. כן יקרא רוכב הסוס הרגיל בזה:

וגלגל. הוא אופן המרכבה:

תרעשנה. מל' רעש ונדנוד:

מבוקעה. מל' בקיעה ופתוח:

פסוק יא

בפרסות. הם המנעלים שברגלי הסוסים וכן מפרסת פרסה (ויקרא יא):

ירמוס. מל' רמיסה ודריכה:

חוצותיך. הם השווקים וכן וחוצות תשים לך בדמשק (מ"א כ):

ומצבות. ר"ל מקומות גבוהות והוא מלשון מצבה:

עוזך. ענין חוזק:

פסוק יב

חילך. עשרך:

רכולתך. ענין סחורה וכן רוכלת העמים (לקמן כ"ז):

פסוק יג

והשבתי. אבטל:

המון. מלשון המייה:

שיריך. מלשון שיר:

כנוריך. שם כלי נגון:

פסוק יד

לצחיח. ענין יובש:

משטח. ענין פרישה:

חרמים. רשתות:

פסוק טו

באנוק. ענין אנחה וגניחה שהיא בעת יציאת הנפש וכן יאנק חלל (ירמיה נ"א):

ירעשו. ענין חרדה:

פסוק טז

מעיליהם. מלשון מעיל והוא שם מלבוש חשוב:

רקמתם. מעשה רוקם בפתילי זהב וכסף:

יפשוטו. ענין הסרת המלבוש:

ושממו. ענין תמהון:

פסוק יז

ההללה. מלשון הלול ושבח:

חתיתם. ענין פחד כמו אל תחת (שם א'):

פסוק יח

האין. בא הנו"ן במקום המ"ם וכן לקץ הימין (דניאל י"ב):

פסוק יט

נחרבת. מלשון חורבה:

תהום. עומק המים:

פסוק כא

בלהות. הוא הפוך מן בהלות וכן לעת ערב והנה בלהה (ישעיהו י"ז:י"ד):

ואינך. ואין לך:

פרק כז

פסוק ג
מבואת. מלשון ביאה:
רוכלת. סוחרת כמו בעיר רוכלים שמו (לעיל י״ז):
כלילת. מלשון כל וכן מכלל יופי (תהלים נ׳):

פסוק ד
בלב. חוזק הדבר יקרא לב ע״ש לב בעל חי שהוא חזקו ועקרו וכן דרך אניה בלב ים (משלי ל׳:י״ט):
כללו. מלשון כל:

פסוק ה
ברושים. שם אילן סרק החשוב:
משניר. שם מקום:
לוחתים. מלשון לוח ונסר:
תרן. הוא עץ הזקוף שעל הספינה ובו משימים הוילון כמו בל יחזקו כן תרנם (ישעיהו ל״ג:כ״ג):

פסוק ו
אלונים. שם אילן סרק:
משוטיך. מלשון השטה ושחיה במים כמו אני שיט (שם) ויאמר על העצים הארוכים שמנהיגים בהם הספינה להשיטה אל המקום הנרצה:
קרשך. ענין לוח ונסר כמו ועשית את הקרשים (שמות כ״ו:ט״ו):
שן. הוא שן הפיל:
בת אשורים. עדת אשורים וכן בת בבל (תהלים קל״ז):

פסוק ז
שש. הוא הפשתן העב:
לנס. הוא הוילון שעל תורן הספינה כמו בל פרשו נס (ישעיהו ל״ג:כ״ג):
תכלת וארגמן. מיני צבעונים חשובים:

פסוק ח
וארוד. שם מקום:
שטים. מלשון שטיה ושחיה:

חובליך. מלשון חבל וקו ויקראו כן מנהיגי הספינה על כי מושכים בחבלי הוילון וכן רב החובל (יונה א'):

פסוק ט

גבל. שם אומה והיו בנאים כמ"ש ובוני חירם והגבלים (מ"א ה'):

מחזיקי. מלשון חיזוק ותקון:

בדקך. מקום השבר והרעוע כמו בדק הבית (מ"ב ג') וקרא בלשון בדק על כי צריך בדיקה וחיפוש אחר השבר ומקום הרעוע למצאה:

ומלחיהם. כן יקראו מוליכי הספינה כמו ויירא המלחים (יונה א':ה') והוא ענין ערבוב כמו ממולח טהור קדש (שמות ל':ל"ה) ע"ש שמוליכי הספינה מערבבים המים עם המשוטות:

לערוב מערבך. הסחורה תקרא מערב והסוחרים עורביה כי הסוחרים מתחייבים זה לזה בהקפותיהם את הסחורה זה לזה וערב הוא ענין התחייבות כמו התערב נא את אדוני וכו' (ישעיהו ל"ו:ח') וכן מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי (ירמיהו ל':כ"א):

פסוק י

בחילך. מלשון חיל ועושר:

וכובע. הוא כלי מגן על הראש:

תלו. מלשון תליה:

פסוק יא

וחילך. ענין צבאות עם:

וגמדים. כן יקראו אנשי מדה קצרה והוא מלשון גמד ארכה (שופטים ג') שר"ל אמת הזרוע:

שלטיהם. הם כעין מגיניה:

פסוק יב

עזבוניך. היא הסחורה ויתכן שהוא מלשון ויעזבו את ירושלים (נחמיה ג') שהוא ענין חיזוק וכן הסחורה הוא לחוזק אל העוסקים בו:

פסוק יד

ופרשים. הם רוכבי הסוסים בגבורה ובזריזות:

ופרדים. הם הנולדים מן החמור ומן הסוס:

פסוק טו

ידך. מקומך כמו יד חזית (ישעיה נז):

קרנות שן. שן הפיל גדול כקרן:
והבנים. שם עוף הנקרא טווס ונוצותיה יפות למראה וכן ת"י:
השיבו. לפי שהביאו רבות פעמים לכן אמר השיבו:
אשכרך. ענין מתנה ומנחה כמו אשכר יקריבו (תהלים עב):

פסוק טז
בנופך. שם אבן יקר:
ארגמן. בגדים צבועים ארגמן והוא שם צבע חשוב:
ורקמה. בגדים מעשה רוקם בחלוף הגוונים:
ובוץ. הוא הפשתן הטוב:
וראמות וכדכוד. שמות אבני יקר:

פסוק יז
מנית. שם מקום וכן ועד בואך מנית (שופטים יא):
ופנג. הוא אפרסמון:
וצרי. הוא נטף המוזכר בסממני הקטורת והוא שרף אילן וכן הצרי אין בגלעד (ירמיה ח):

פסוק יח
חלבון. שם מקום:
צחר. ענין לובן כמו אתונות צחורות (שופטים ה):

פסוק יט
מאוזל. ענין הליכה כמו ואוזל לו (משלי כ):
עשות. מצהיר ומזהיר כמו שמנו עשתו (ירמי' ה):
קדה וקנה. שמות מיני בושם:

פסוק כ
חופש. בן חורין כמו לחפשי ישלחנו (שמות כא):
לרכבה. למרכבה:

פסוק כא
ערב. הם הערבים השוכנים במדבר:
ידך. מקומך:
בכרים. כבשים שמנים:
עתודים. הם הזכרים מן העזים:

פסוק כב
בראש. ענין מיטב כמו ראשית גבורתם (ירמיה מט):

פסוק כג
כלמד. זה מדי כת"י:

פסוק כד
במכלולים. מלשון כל ור"ל כלול בכל היופי:
בגלומי. ענין כריכה וכן ויקח אליהו את אדרתו ויגלם (מ"ב ב) ופי' שעשאה כריכה אחת:
ובגנזי. מלשון גנוזה והטמנה:
ברומים. תיבות עשויות מעור קשה לגנת בהם דברים חמודים:
חבושים. ענין קשור ותקון וכן פארך חבוש עליך (לעיל כד):
וארוזים. כמו וחרוזים כי אחה"ע מתחלף ועניינו דברים מושמים על החוט כמו צווארך בחרוזים (ש"ה א'):

פסוק כה
שרותיך. מל' שיירה והם הרבה אנשים הולכי אורח ביחד וזה הלשון ידוע בדרז"ל:
בלב ימים. בעומק הים:

פסוק כו
השטים. מלשון שטיה ושחיה:

פסוק כז
הונך. מלשון הון ועושר:
ועזבוניך. סחורתך:
מערבך. כפל הדבר במ"ש לומר שהכל נאבד:
מלחיך. אוחזי המשוטות:
וחובליך. מושכי חבלי הוילון:
מחזיקי בדקך. סותמי סדקי הספינה:
ועורבי מערבך. סוחרי סחורתך:

פסוק כח
ירעשו. מלשון רעש וחרדה:
מגרשות. הם הבתים שמחוץ לחומת העיר וקרובים הם אל הים ונקראו כן על כי נראים המה שנגרשו מן העיר וכן ומגרש לערים (במדבר ל"ה:ב'):

פסוק כט
תופשי. אוחזי:
משוט. הם העצים הארוכים אשר משיטין בהם את הספינה:

פסוק ל
יתפלשו. ענין הגלגול בעפר והכסוי בה כמו עפר התפלשי (מיכה א):

פסוק לא
והקריחו. ענין תלישת השער להשאר חלק מבלי שער וכן קרח הוא (ויקרא יג):
קרחא. כמו קרחה בה"א:

פסוק לב
בניהם. מלשון נהי וילללה:
כדומה. ענין כריתה וחורבן כמו גם מדמן תדמי (ירמיהו מ"ח:ב'):

פסוק לה
שממו. ענין תמהון:
שערו שער. מלשון סערה בסמ"ך:
רעמו. ענין זעם וכעס וכן בעבור הרעימה (ש"א א):

פסוק לו
שרקו. ענין השמעת קול בקבוץ השפתים וכן ויושביה לשרקה (מיכה ז):
בלהות. הוא הפוך מן בהלות:

פרק כח

פסוק ג
עממוך. ענין ההסתר והכסוי כמו ארזים לא עממהו (לקמן לא):

פסוק ד
חיל. ענין כח ואומץ כמו המאזרני חיל (תהלים יח):
ותעש. ענין קבוץ ואסיפה כמו ואת הנפש אשר עשו בחרן (בראשית י"ב:ה'):

פסוק ה
חילך. ענין עושר כמו ישא את חיל דמשק (ישעיה מ):

פסוק ז
זרים. נכרים:
עריצי. ענין חוזק כמו כגבור עריץ (ירמיה כ):

והריקו. מלשון ריק ר"ל ישלפו וירוקנו מתערה וכן וחרב אריק (לעיל ה'):
יפעתך. ענין זוהר וזריחה וכן הופיע מהר פארן (דברים ל"ג:ב'):

פסוק ח
לשחת. בור הקבר:

פסוק ט
מחללך. מלשון חלל והרג:

פסוק י
ערלים. ערלי לב וכן ת"י רשיעיא:

פסוק יב
חותם. ר"ל צורה כמו תתהפך כחומר חותם (איוב ל"ח:י"ד):
תכנית. מל' הכנה ומתוקן וכן הדרכי לא יתכנו (לעיל יח):
וכליל. מלשון כל ר"ל כלול בכל יופי שאפשר להיות:

פסוק יג
בעדן גן. בעדן שנטע בו המקום את הגן כמ"ש ויטע ה' אלהים גן בעדן (בראשית ב':ח')
והוא מקום עדון ותפנוק רב:
מסוכתך. מלשון סכך וכסוי:
תופיך. שם כלי נגון כמו בתופים ובמחולות (שמות טו):
ונקביך. כלי נגון בעלי נקבים רבים:
כוננו. מלשון הכנה:

פסוק יד
את. כמו אתה:
כרוב. כן יקרא פני אדם כי תינוק ת"א רביא ולפי גודל מעלתו קראו בלשון כרוב המוזכר
בכרובים שעל הארון:
ממשח. הוא ענין גדולה כמו למשיחו לכורש (ישעיה מה):
הסוכך. מל' סכך והגנה:

פסוק טו
תמים. מל' תם וישר:

פסוק טז
מלו. נתמלאו:
ואחללך. מל' חלול ובזיון:

ואבדך. כמו ואאבדך:

פסוק יז
על. עניינו כמו עם וכן ויבואו האנשים על הנשים (שמות ל"ה:כ"ב):
יפעתך. זוהר בינתך:
לראוה. מלשון ראיה והסתכלות:

פסוק יח
מקדשיך. ארמון המלך נקרא כן וכן כי מקדש מלך הוא (עמוס ז':י"ג):

פסוק יט
שממו. ענין תמהון:
בלהות. הוא הפוך מן בהלות:
ואינך. ואין לך:

פסוק כג
בחוצותיה. וכן יקרא השווקים:
ונפלל. מל' נפל ונכפלה הלמ"ד:

פסוק כד
סילון. מין קוץ כמו וסלונים אותך (לעיל ב):
ממאיר. ענין הכאבה כמו צרעת ממארת (ויקרא י"ג):
השאטים. ענין בזיון:

פסוק כה
נפוצו. ענין פזור:

פרק כט

פסוק ג
התנים. כמו התנין בנו"ן וכן נקרא מין דג הדומה לנחש במראיתו וכן את התנינים הגדולים (בראשית א':כ"א):
הרובץ. ענין השכיבה לנוח:
יאוריו. נחל מצרים נקרא יאור לפי שהמשיכו ממנו בריכות הרבה להשקות הארץ לכן אמר יאוריו בלשון רבים:
עשיתני. ענין גדולה ורוממות כמו ישמח ישראל בעושיו (תהילים קמ"ט:ב'):

פסוק ד
חחים. הוא מכלי צדיה ובו נוקבים לחיי הדג להעלותו מן המים וכן ובחוח תקוב לחיו (איוב מ׳:כ״ו):

בלחייך. הוא החלק שאצל הפה:

והדבקתי. מל׳ דבוק וחבור:

בקשקשתיך. הם הדבוקים בדג על בשרו כעין לבוש כמו סנפיר וקשקשת (ויקרא יא):

פסוק ה
ונטשתיך. ענין פזור כמו וינטשו בלחי (שופטים טו):

תאסף. ענין הכנסה:

פסוק ו
משענת. ענין סעד:

קנה. מטה חלול וכן קנה וסוף קמלו (ישעיהו י״ט:ו׳):

פסוק ז
בתפשם. ענין אחיזה:

תרוץ. מל׳ רציצה ושבירה:

פסוק י
לחרבות. מלשון חורבן:

פסוק יב
נשמות. שוממות:

מחרבות. מלשון חורבה:

והפיצותי. וזריתים שניהם ענין פזור:

פסוק יד
ושבתי. מלשון השבה:

שבות. מלשון שבי:

פתרוס. הוא מארץ מצרים:

מכורתם. כמו מגורתם וכן מכורותיך ומולדותיך (לעיל טז):

פסוק טו
רדות. ענין ממשלה כמו ורדו בכם (ויקרא כו):

פסוק טז
בפנותם. מלשון הפנה וסבוב:

פסוק יח
אל צור. על צור:

מוקרח. ענין חלק מבלי שער כמו קרח הוא (שם יג):

מרוטה. ענין תלישת העור מן הבשר ודומה לו כי ימרט ראשו (שם) האמור על תלישת השער:

פסוק יט
ונשא. ענין לקיחה:

המונה. מרבית עמה:

פסוק כא
קרן. כינה את הממשלה בשם קרן על כי בעלי הקרנים יתחזקו בהן בהלחמם עם מי:

פרק ל

פסוק ב
הילילו. מלשון יללה:

הה. הוא כמו אהה והוא לשון צעקת יללה:

פסוק ד
חלחלה. רתת ורעדה:

פסוק ה
הערב. מלי תערובות:

פסוק ו
גאון. ענין רוממות וממשלה:

עוזה. ענין חוזק:

פסוק ז
נחרבות. מלשון חרבה:

פסוק ט
מלאכים. שלוחים:

בציים. בספינות כמו וצי אדיר (ישעיה לג):

להחריד. מלי חרדה:

פסוק י
והשבתי. ענין בטול:

פסוק יא
עריצי. ענין חוזק כמו כגבור עריץ (ירמיה כ):
והריקו. מל' ריק ר"ל ישלפו וירוקנו מתערה:
חרבותם. מל' חרב:

פסוק יב
חרבה. מל' חורב ויבש:
ומכרתי. ענין מסירה וכן וימכרם ביד אויביהם (שופטים ב':י"ד):
והשימותי. מלשון שממון:

פסוק יד
בנא. היא אלכסנדריא כת"י:

פסוק טו
מעוז. ענין חוזק:

פסוק טז
חול תחיל. מלשון חלחלה ורעד:
להבקע. מל' בקיעה ופתיחה:

פסוק יח
חשך. ענין מניעה כמו ולא חשכת (בראשית כב):
מוטות. ר"ל בדי העול:

פסוק כא
חובשה. ענין קשירת מטלית על השבר וכן ולנשברת לא חבשה (לקמן לד):
חתול. ענין כריכת המטלית וכן והחתל לא חתלת (לעיל טו):
לחבשה. לקשרה:

פסוק כד
ונאק. ענין אנחה כמו יאנק חלל (ירמיה נא):

פרק לא

פסוק ב
דמית. מלשון דמיון והשואה:

פסוק ג
וחורש. ענין סעיף וכן כעזובת החורש והאמיר (ישעיהו י"ז:ט') ור"ל יער בעל סעיפים:

מצל. מל' צל:

עבותים. ענין קליעה כמו וענף עץ עבות (ויקרא כ"ג:מ'):

צמרתו. כן יקרא הסעיף העליון שבאילן העולה למעלה וכן צמרת הארז (לעיל יז):

פסוק ד

רוממתהו. מל' הרמה:

מטעה. מלשון נטיעה:

תעלותיה. אמת המים כמו תעלת הברכה (ישעיה ז):

פסוק ה

גבהא. אל"ף במקום ה"א:

ותרבינה. מל' רבוי:

סרעפותיו. סעפותיו ור"ל ענפיו ויתכן שהוא מלשון ברוב שרעפי (תהלים צד) שהיא ענין מחשבה וכמו שמלת סעיף משותף לשניהם כמ"ש סעפים שנאתי (שם קיט):

פארותיו. גם הוא ענין ענף וכן מסעף פארה (ישעיה י):

פסוק ו

קננו. מל' קן והוא מדור העופות:

פסוק ז

וייף. מל' יופי:

באורך. עם אורך ובא הבי"ת במקום עם וכן הרק אך במשה (במדבר יב):

דליותיו. הענפים הרמים וכן לפנות דליותיו (לעיל וז):

פסוק ח

עממוהו. ענין הסתר וכסוי וכן כל סתום לא עממוך (לעיל כח):

בגן אלהים. על גן העדן יאמר:

דמו. מל' דמיון:

פסוק ט

ויקנאוהו. מל' קנאה:

פסוק יא

אל. ענין חוזק כמו אלי גבורים (לקמן לב):

פסוק יב

ויטשוהו. ענין פזור כמו וינטשו בלחי (שופטים טו):

גאיות. מלשון גיא ועמק:

אפיקי. כן יקראו המקומות הנגרים שם המים בחוזק כמו כאפיקים בנגב (תהלים קכו):
ויטשוהו. ענין עזיבה כמו והנה נטש אביך (ש"א י):

פסוק יד
אליהם. ענין חוזק כמו ואת אילי הארץ לקח (לעיל יז):
שותי מים. שהמים משקים אותם:

פסוק טו
שאולה. בור הקבר:
האבלתי. מל' אבלות:
ויכלאו. ענין מאסר וכן כלוא ולא אצא (תהילים פ"ח:ט'):
ואקדיר. ענין שחרות כמו שמש וירח קדרו (יואל ב':י'):
עולפה. ענין העדר הרגשה וחלשות כמו בניך עלפו (ישעיה נא):

פסוק טז
הרעשתי. מל' רעש וחרדה:
שותי מים. ר"ל שהמים משקים אותם:

פסוק יז
וזרועו. ענין חוזק ר"ל עוזריו:

פסוק יח
ככה. כמו כן:

פרק לב

פסוק ב
אליו. כמו עליו בע"ן:
כפיר. הוא ארי בחור:
נדמית. מלשון דמיון:
כתנים. כמו כתנין והוא דג גדול כדמות נחש:
ותגח. מלשון נגיחה והדפה בקרן או הוא ענין משיכה והוצאה כמו כי אתה גוחי מבטן (תהילים כ"ב:י'):
ותדלח. ענין דריסה עם עכירת המים ודומה לו במקרא שלאחריו:
ותרפוס. ענין דריכה ורמיסה כמו מעין נרפש (משלי כה):

פסוק ג
בחרמי. ענין רשת כמו משטח חרמים (לעיל כ"ו):

פסוק ד
ונטשתיך. ענין פזור כמו וינטשו בלחי (שופטים טו):
אטילך. עניז השלכה כמו ויטילו את הכלים (יונה א':ה'):
והשכנתי. ענין חניה:
והשבעתי. מל' שביעה:

פסוק ה
הגאיות. מל' גיא ועמק:
רמותך. מלשון רוממות וגאוה:

פסוק ו
צפתך. ענין שטיית המים ממעל כמו צפו מים (איכה ג):
ואפיקים. הם המקומות שהמים נגרים ושוטפים בחוזק כמו כאפיקים בנגב (תהלים קכו):

פסוק ז
בכבותך. מל' כבוי:
והקדרתי. ענין שחרות וחושך כמו שמש וירח קדרו (יואל ב':י'):

פסוק י
והשמותי. ענין תמהון:
ישערו. מלשון רוח סערה:
בעופפי. מלשון עפיפה ופריחה ובלשון שאלה יאמר על ההבערה:

פסוק יב
בחרבות. לשון חרב:
המונך. המון עמך:
עריצי. ענין חוזק:
ושדדו. ענין עושק:

פסוק יג
תדלחם. ענין רמיסה עם העכירה:
ופרסות. כן יקראו הנעלים שברגלי הבהמות:

פסוק יד
אשקיע. ענין נפילת הדבר בעומק כמו ושקעה ביאור מצרים (עמוס ט':ה'):

פסוק טו
ונשמה. מל' שממון וכפל הדבר על הפלגת השממון:

פסוק טז
בנות. ענין עדה כמו בת בבל (תהלים קלז):

פסוק יח
נהה. מל' נהי ויללה:

אדירים. חזקים:

פסוק יט
נעמת. מל' נעים ונחמד:

פסוק כא
אלי. ענין חוזק כמו ביד אל גוים (לעיל לא):

פסוק כג
בירכתי. ענין סוף ואחרית כמו ולירכתי המשכן ימה (שמות כ"ו):

חתית. ענין שבר כמו חתתה קשתותם (ירמיה נא):

פסוק כד
וישאו. מל' משא וסבל:

פסוק כו
מחוללי. מל' חלל והרג:

פסוק כז
נופלים. על המיתה יאמר:

חרבותם. מל' חרב:

פסוק ל
נסיכי. ענין שררה כמו נסיכי סיחון (יהושע יג):

צדוני. כמו צדונים ונפלה המ"ם:

פסוק לא
ונחם. מל' תנחומין:

חילו. צבאות עמו:

פרק לג

פסוק ב
מקציהם. ת"י מביניהון:

לצופה. ענין הבטה וראיה:

פסוק י
נמקים. מל' המקה והמסה:

פסוק טו
חבול. ענין משכון כמו אם חבל תחבל שלמת רעך (שמות כ"ב:כ"ה):

פסוק יז
יתכן. מל' הכנה ומתוקן וכן חותם תכנית (לעיל כח):

פסוק כא
הפליט. ענין המלטה כמו ויבא הפליט (ראשית יד):

פסוק כב
וידי. כח חוזק הנבואה:

פסוק כד
החרבות. מל' חורבה:

למורשה. מל' ירושה:

פסוק כו
על חרבכם. כמו בחרבכם ובא על במקום הבי"ת כמו וסגרו על מסגר (ישעיהו כ"ד:כ"ב):

פסוק כז
במצדות. ענין מגדל חזק ומבצר כמו מצודת סלעים (שם לג):

ובמערות. חפירה בקרקע בבנין:

פסוק כח
ומשמה. מל' שממון וכפל הדבר לרוב השממון:

ונשבת. ענין בטול ומניעה:

גאון. מל' גאוה:

עוזה. ענין חוזק:

פסוק ל
הקירות. מל' קיר וכותל:

חד. אחד ונפלה האל"ף לקצר וכן הוא בלשון ארמי:

נא. עתה:

פסוק לא

עגבים. עניינו לעג והתול כן ת"י:

בצעם. ענין חמדה כמו מה בצע בדמי (תהילים ל':י'):

פרק לד

פסוק ב

הוי. ענין קריאה לצער:

פסוק ג

הבריאה. השמנה כמו ועגלון איש בריא (שופטים ג):

פסוק ד

הנחלות. ר"ל כאוב באבר מן האיברים:

חבשתם. ענין קישור כריכת המטלית על השבר כמו והנה לא חבשה (לעיל ל):

הנדחת. מלשון דחייה:

רדיתם. ענין שלטנות וממשלה:

ובפרך. ענין עבודה קשה המפרכת ומשברת את הגוף כמו לא ירדנו בפרך לעיניך (ויקרא כ"ה:נ"ג):

פסוק ה

ותפוצינה. ענין פזור:

פסוק ו

ישגו. ענין תעייה בדרך כמו משגה עור בדרך (דברים כו):

פסוק ח

לבז. מלשון בזה ושלל:

פסוק י

ודרשתי. זה הלשון יאמר על תשלומי הגמול וכן אנכי אדרש מעמו (שם י"ח):

והשבתים. ענין בטול ומניעה:

פסוק יא

ובקרתים. ענין חקירה ודרישה כמו לא יבקר הכהן (ויקרא י"ג:ל"ו):

פסוק יב
נפרשות. מל' הפרשה ופירוד:

פסוק יג
באפיקים. כן יקראו המקומות שנגרים שם המים בחוזק כמו כאפיקים בנגב (תהלים קכו):

פסוק יד
נוהם. מדורם:

תרבצנה. ענין השכיבה לנוח:

פסוק יז
ואתנה. כמו ואתן:

פסוק יח
תרמסו. ענין דריכה ברגל:

ומשקע. ענין נפילת הדבר בעומק כמו ושקעה כיאור מצרים (עמוס יט):

תרפשון. ענין דריכה ורמיסה כמו מעין נרפש (משלי כה):

פסוק כ
בריה. שמנה כמו ועגלון איש בריא (שופטים ג':י"ז):

רזה. כחושה כמו ומשמן בשרו ירזה (ישעיה יז):

פסוק כא
ובכתף. הוא רוחב היד ממעל במקום חבורו בגוף:

תהדופו. ענין דחיפה והכאה כמו אשר תדפנו רוח (תהילים א':ד'):

הנחלות. הכאובות באחד מן האיברים:

פסוק כו
גבעתי. היא א"י הגבוה מכל הארצות:

פסוק כז
יבולה. ענין צמח וכן ארץ נתנה יבולה (שם סז):

מוטות. הם בדי העול והוא מל' מטה:

פסוק כט
מטע. מל' נטיעה:

אסופי. ענין כליון כמו אסף אסיפם (ירמיה ח):

ישאו. מל' משא וסבל:

פרק לה

פסוק ג
ומשמה. מל' שממה וכפל הדבר לרוב השממון:

פסוק ד
חרבה. מל' חורבן:

פסוק ה
איבת. ענין שנאה כמו ואיבה אשית (בראשית ג):

ותגר. ענין הזלה ושפיכה כמו וכמים הנגרים ארצה (ש"ב יד):

אידם. ענין צער ומקרה רע כמו הלא איד לעול (איוב ל"א:ג'):

פסוק ח
גבעותיך. מל' גבעה והר:

וגיאותיך. מל' גיא ועמק:

אפיקיך. הם המקומות שהמים מוגרים שם בחוזק:

פסוק יא
וכקנאתך. ענין כעס כמו הם קנאוני בלא אל (דברים ל"ב:כ"א):

פסוק יב
נאצותיך. ענין בזיון כמו כי נאצו האנשים את מנחת ה' (ש"א ב):

פסוק יג
והעתרתם. ענין רבוי כמו ועתר ענן הקטרת (לעיל ח):

פרק לו

פסוק ב
ובמות. ענין גבהות כמו על במתי ארץ (ישעיהו נ"ח:י"ד):

למורשה. מל' ירושה:

פסוק ג
שמות. מל' שממון:

ושאף. ענין בליעה והמשכה אל הפה כמו שאפה רוח (ירמיה ב):

ודבת. ענין אמירה וע"פ רוב יאמר על האמירה הרעה וכן כי שמעתי דבת רבים (שם כ):

פסוק ד
לאפיקים. מקומות שהמים נגרים שם בחוזק:
ולגאיות. מל' גיא ועמק:
לבז. מל' בזיון:

פסוק ה
קנאתי. ענין כעס:
כלא. כמו כלה בה"א:
בשאט. ענין בזיון וכן בשאט בנפש (לעיל כה):
מגרשה. מלשון גרושין:

פסוק ח
תשאו. תצמחו ותגדלו:

פסוק י
תבנינה. מלשון בנין:

פסוק יא
והושבתי. מל' ישיבה:

פסוק יב
וירשוך. מל' ירושה:
לשכלם. ענין מיתה ואבדון כמו והארץ משכלת (מ"ב ב):

פסוק יז
ובעלילותם. במעשיהם:

פסוק יט
ואפיץ. ויזרו שניהם ענין פזור כמו כי נפץ העם (ש"א י"ג) וכמו וזריתי פרש (מלאכי ב):

פסוק כא
ואחמול. מל' חמלה וחס:

פסוק כה
וזרקתי. ענין הזיה כמו וזרקו בני אהרן (ויקרא א':י"א):
מים טהורים. כן יקראו מי אפר פרה כי מטהר טומאת המת:

פסוק כו
ורוח. ענין רצון כמו הנני נותן בו רוח (ישעיה לו):
והסירותי. מלשון הסרה:

פסוק ל
ותנובת. ענין צמח ופרי וכן ויאכל תנובת שדי (דברים לב):

פסוק לא
ונקוטותם. ענין כריתה כמו ונקוטו בפניהם (לעיל ו):

פסוק לג
והושבתי. מל' ישיבה:

ונבנו. מל' בנין:

החרבות. מל' חורבה:

פסוק לד
הנשמה. מל' שממון:

תחת. במקום:

פסוק לה
הלזו. הזאת וכן יאמר בלשון זכר האיש הלזה (בראשית כד):

והנהרסות. מל' הריסה ונתיצה:

בצורות. מל' מבצר וחוזק:

פסוק לח
במועדיה. מל' מועד וחג:

צאן אדם. ר"ל רבוי בני אדם:

פרק לז

פסוק א
ברוח. ענין רצון:

ויניחני. מל' הנחה:

הבקעה. העמק:

פסוק ו
וקרמתי. מלשון קרום כעין קליפה ובדרז"ל קרום שעלה מחמת מכה (חולין מ"ג):

פסוק ז
רעש. ענין נדנוד ותנועה:

פסוק ח
ויקרם. נעשה קרום:

פסוק ט
ופחי. מלשון הפחה ונשיבה:

פסוק יא
נגזרנו. ענין כריתה כמו אמרתי נגזרתי (איכה ג'):

פסוק יד
והנחתי. מלשון מנוחה:

פסוק יט
עץ. ר"ל שבט מלוכה ולפי שעשה משל עץ אחז לשון עץ:
עליו. ר"ל עמו בסמוך לו:
את. עם:

פסוק כב
יחצו. ענין חלוקה כמו ותחץ לארבע רוחות (דניאל י"א:ד'):

פסוק כג
ובשקוציהם. מלי שקץ ותעוב:

פסוק כד
ורועה. ר"ל מנהיג:

פסוק כז
משכני. ר"ל השראת שכינתי והוא מלשון משכן וחנייה:

פרק לח

פסוק ב
גוג. כן שם המלך:
המגוג. משך ותובל שמות אומות והיו מבני יפת כמ"ש בני יפת גומר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך ותירס (בראשית י':ב'):

פסוק ד
ושובבתיך. ענין מרד והליכה בדרכי הלב כמו משובה ישראל (ירמיה ג):
חחים. הם הטבעות שמשימים בלחיי החיה למושכה ע"י וכן ויביאוהו בחחים (לעיל י"ט):
בלחייך. כן נקראו חלק הפה ממעל ומתחת:
מכלול. מלשון כל ר"ל כלול בכל יופי:

צנה ומגן. שמות כלי מלחמה עשויים להציל ממכת חרב וחנית:

תופשי. אוחזי:

חרבות. מל' חרב:

פסוק ה

וכובע. כן יקרא כלי המגן שעל הראש:

פסוק ו

אגפיה. כנפיה וכן וכל אגפיו (לעיל י"ב) ויאמר על התפשטות החיילות:

פסוק ז

הכון. מל' הכנה:

קהליך. אסיפת עם:

פסוק ח

תפקד. ענין זכרון כמו וה' פקד (בראשית כא):

משובבת. מלשון הושבה:

פסוק ט

כשואה. ענין חושך כמו אמש שואה ומשואה (איוב ל':ג'):

אותך. עמך:

פסוק יא

פרזות. כן יקראו הערים אשר אין חומה להם וכן פרזות תשב ירושלים (זכריה ב):

השוקטים. מל' השקט ומנוחה:

ובריח. הוא המטה הסוגר הדלתות:

פסוק יב

עושה. ענין אסיפה כמו ואת הנפש אשר עשו בחרן (בראשית יב):

טבור. הוא השרר ובדרז"ל ופיו סתום וטבורו פתוח (נדה ל) וכן מעם טבור הארץ (שופטים ט):

פסוק יג

כפיריה. אריה בחור יקרא כפיר:

הקהלת. אספת:

לשאת. לקחת:

פסוק יט

ובקנאתי. ענין כעס:

עברתי. מל' עברה וזעם:

פסוק כ
ורעשו. ענין נדנוד ותנועה חזקה:
הרמש. כן יקראו בריות קטניות קצרי הרגל וכן רמש וצפור כנף (תהלים קמח):
המדרגות. ענין מעלות כמו בסתר המדרגה (ש"ה ב):

פסוק כב
ונשפטתי. ענין ויכוח כמו כי באש ה' נשפט (ישעיה סו):
אלגביש. אבני ברד דומות אל אבן יקר הנקרא גביש וכן ואתנה אבני אלגביש (לעיל יג):
וגפרית. שם המין הבוער:

פרק לט

פסוק ב
ושובבתיך. ענין מרד והליכה בדרכי הלב:
וששאתיך. ענין הסתה ופתוי כמו הנחש השיאני (בראשית ג):

פסוק ד
אגפיך. חיל צבאות עם:
לעיט. כן יקרא עוף דורס וכן לעיט הרים (ישעיהו י"ח:ו') ולתוספת ביאור אמר צפור כל כנף ר"ל כל בעל כנף:

פסוק ז
אחל. מל' חלול:

פסוק ט
ובערו והשיקו. מל' הבערה והיסק וכפל הדבר במ"ש:
בנשק. כלי זיין כמו נשק בית היער (שם כב):
וברומח. חנית:

פסוק י
ישאו. ענין לקיחה:
יחטבו. ענין כריתה וחתוך כמו מחוטב עציך (דברים כט):

פסוק יא
גי. עמק:
וחוסמת. ענין סתימה וסגירה כמו לא תחסום (שם כה):

פסוק יד
יבדילו. ענין הפרשה:

את העוברים. עם העוברים:

מקצה. מסוף:

יחקורו. ענין חיפוש ודרישה:

פסוק טו
ציון. סימן ואות כמו מה הציון הלז (מ"ב כג):

פסוק יח
כרים. כבשים שמנים:

ועתודים. הם הזכרים מן העזים:

מריאי בשן. ענין פטום ושמן כמו ושלם מריאכם (עמוס ה':כ"ב) ובשן הוא מקום מרעה שמן כמ"ש פרות הבשן (שם ד) ור"ל פטומים ומשומנים במרעה בשן:

פסוק כב
והלאה. ולהלן:

פסוק כג
מעלו בי. כחשו ושקרו בי כמו ומעלה בו מעל (במדבר ד) ת"א ותשקר ביה שקר:

כולם. ר"ל רובם כי הרוב ככל:

פסוק כה
שבות. מל' שבי הגולה:

וקנאתי. ענין נקמה כמו בקנאו את קנאתי (שם כה):

פסוק כו
ונשו. כמו ונשאו והיא מל' משא וסבל:

פסוק כז
בשובבי. מלשון השבה:

פסוק כח
וכנסתים. מל' הכנסה:

פרק מ

פסוק א
בעצם. ענין עצמות הדבר וגופו וכן לא נכחד עצמי ממך (תהילים קל"ט:ט"ו):

פסוק ב
ויניחני. מל' הנחה:
כמבנה. מל' בנין:

פסוק ג
ופתיל. חוט כפול ושזור כמו פתיל תכלת (שמות ל"ט:ל"א) והוא קו המדה:
וקנה. מטה ומקל:

פסוק ה
וטופח. כן יקרא מדת ד' אצבעות אגוד יחד:

פסוק ו
במעלותיו. הם המדרגות שעולין דרך בם:
סף. כן יקרא מזוזות הפתח וכן וירעשו הספים (עמוס ט):

פסוק ז
והתא. ענין חדר מה וכן אל תא הרצים (מלכים א י"ד:כ"ח) ויקרא כן על כי הוא בגבול גוף הבנין והוא מל' תתאו לכם (במדבר ל"ד:ז') שהוא ענין גבול:
אולם. ענין בית שער ועשויה כעין כפה ממעל:
מהבית. מבפנים:

פסוק ט
ואילו. כן יקראו המזוזות על כי היו עגולים כאילן אלה:

פסוק י
מפה. מכאן וכן עד פה תבוא (איוב ל"ח:י"א):

פסוק יב
וגבול. ר"ל מקום פנוי מבלי בנין:

פסוק טו
ועל פני. הוא ענין גובה ע"ש שפני האדם הוא בגובה הגוף:
האיתון. ענין ביאה כמו אתא בוקר (ישעיה כ"א):
על. כמו עם:
לפני. ענין גובה:

פסוק טז
אטומות. ענין סתימה כמו אוטם אזנו (שם לג):
אל התאים. ר"ל בהתאים אל במקום בי"ת וכן ואל הארון (שמות כה):

אליהמה. הם המזוזות:

לאלמות. מל' אולם:

ואל איל. והאיל הוא המזוזה:

פסוק יז

לשכות. חדרים כמו ויביאם לשכתה (ש"א ט):

ורצפה. ענין הצעת אבנים למדרך הרגל וכן על רצפת בהט ושש (אסתר א':ו'):

פסוק יח

כתף. צד ועבר:

לעומת. נגד:

פסוק כו

עולותיו. מעלותיו:

פסוק לח

ידיחו. ענין רחיצה ושטיפה במים:

פסוק לט

אליהם. אצלם בסמוך להם:

פסוק מב

גזית. מל' גזיזה ור"ל מסותתות ביושר:

ויניחו. הוי"ו יתירה:

פסוק מג

והשפתים. ת"י ענקלין והם ווין על רביעית הארז שעל העמודים כפופים ראשיהם למעלה שתולין בהם הקרבנות ומפשיטין אותן:

מוכנים. מל' הכנה וקביעות:

בבית. מבפנים:

פסוק מד

שרים. מלשון שיר ור"ל משוררים:

ופניהם. ר"ל פתחיהם שהוא פני הבית:

פסוק מה

לכהנים. משרתי ה' יקראו כהנים ואם אינם מבני אהרן:

פסוק מז

מרובעת. מלשון רבוע:

הבית. כן יקרא ההיכל כי היה מקורה כעין בית ולא כן החצירות:

פרק מא

פסוק ב
וכתפות. ענין עבר וצד:

פסוק ה
קיר. כותל:
הצלע. הוא חדר מה ובבנין שלמה נקרא גם יציע ויקרא צלע לפי שהוא בצלע הבית ויציע שהוא מקום צנוע:

פסוק ז
ונסבה. מל' סביב ויאמר על בנין המדרגות שהיתה בתמונת עמוד והעולה בה מסבב את העמוד בדרך הלוכו, או יאמר על בנין המסיבה והוא שם חדר מה שהיה מסבב כל הצלעות מצפון ומדרום:
על העליונה. אל העליונה:
לתיכונה. לאמצעית כמו והבריח התיכון (שמות כ"ו:כ"ח) ובאה הלמ"ד במקום בי"ת כמו ישבת לכסא (תהילים ט':ה') ור"ל בדרך התיכונה:

פסוק ח
מוסדות. מל' יסוד:
מלו. באה הוי"ו במקום אל"ף ור"ל קנה שלם:
אצילה. ר"ל גדולה והוא כענין ואל אצילי בני ישראל (שמות כד):

פסוק ט
ואשר. ת"י ואתר והוא תרגומו של מקום:
מונח. מלשון הנחה ועזיבה:
בית צלעות. כמו לבית צלעות ר"ל לבנין צלעות:

פסוק יב
והבנין. הוא שם כולל על הצלעות והמסיבות:
אל פני. לפני:
הגזרה. ת"י בצורתא ועל הבית יאמר שהוא גבוה למעלה מהצלעות ומהמסיבות כי בצר הוא ענין גבהות וכמ"ש גדולות ובצורות בשמים (דברים א':כ"ח) כי בנין גבוה הוא מבצר ומשגב:

פאת. עבר ורוח:

פסוק יג
והבניה. הוא הצלע:

וקירותיה. כתלים:

פסוק טו
ואתיקיהא. ת"י זויתהא ועל בית החליפות יאמר שעמדו בזויות הבית מזה ומזה נשען לבנין האולם:

פסוק טז
הסיפים. מזוזות הפתחים:

האטומות. הסתומות במחיצה בהירה וזכה:

והאתיקים. הם כעין עמודים מרובעים בולטים מחוץ לכותל רחבים מלמטה והולכים וכלים כלפי מעלה ועשויות לחוזק וכן אתיק אל פני אתיק (לקמן מב):

שחיף. ענין לוח וכן ת"י נסרין דארזא:

פסוק יח
כרובים. פרצוף תינוק כי תרגום של תינוק הוא רביא:

ותמורים. צורת אילן תמר:

פסוק כא
רבועה. מרובעת ור"ל לא עגולה אבל לא היתה שוה הצלעות:

פסוק כב
ומקצעותיו. ענין זויות כמו ולמקצעות המשכן (שמות כו):

פסוק כד
מוסבות. מל' סבוב:

פסוק כה
ועב עץ. כמו ועץ עב:

פסוק כו
כתפות. עבר וצד:

וצלעות. הם הקורות השוכבות על ראשי הכתלים ועליהם מניחין ראשי קורות התקרה והוא מלשון צלע וצד כי המה בצדדי הבית:

והעובים. הם קורות התקרה שהמה עבים קצת:

פרק מב

פסוק א
הגזרה. זה ההיכל ובית קה"ק:
הבנין. הם הצלעות והמסיבה:

פסוק ג
רצפה. ענין הצעת אבנים למדרך הרגל:
אתיק. עמוד מרובע בולט מהכותל רחב מלמטה והולך וכלה מלמעלה והוא עשוי לחיזוק וכן והאתיקים (לעיל מא):
בשלישים. מלשון שלשה:

פסוק ד
מהלך. ר"ל דרך ושביל:

פסוק ה
קצורות. מלשון קצר ר"ל צרות ודחוקות:
יוכלו. כמו יאכלו והוא ענין המעטה באויר החלל ובדרז"ל כמה לוחות אוכלות בארון (ב"ב יד):
ומהתיכונות. מהאמצעית:

פסוק ו
נאצל. ענין הפרשה כמו אצלת לי ברכה (בראשית כ"ז:ל"ו):

פסוק ז
וגדר. כותל:

פסוק ט
המביא. מל' ביאה:

פסוק יב
הגדרת הגינה. ת"י דוכן ליואי ולשון גדרת הגינה ר"ל בנין גדר הגון וראוי ולשון הגון הוא ידוע בדרז"ל, או יתכן שהוא מל' נגון ור"ל מקום שהלוים עומדים ומנגנים בשיר:

פסוק יד
ולא יצאו. הוי"ו יתירה:
ושם. הוי"ו היא במקום אבל:
ישרתו. ענין עבודה:

פסוק טו
וכלה. ענין השלמה:

פסוק כ
להבדיל. ענין הפסק והפרשה:
לחול. מל' חולין והוא הפוך הקדש:

פרק מג

פסוק ב
האירה. מלשון אורה:

פסוק ג
וכמראה וגו'. כמראה שני כפ"י הדמיון יורה על דמיון גמור וכן כעם ככהן (ישעיה כד):
אל נהר. על נהר:

פסוק ה
ותשאני. ענין לקיחה וכן ובתים ונשאו (מיכה ב'):

פסוק ז
כפות רגלי. כמו שיקרא שטחית היד כף כן יקרא שטחית הרגל:
ובפגרי. כן יקרא גוף המת:
במותם. כמו בבמותם והוא מלשון במה ומזבח:

פסוק ח
ספם. כן יקרא גם המפתן וכאשר יקראו המזוזות וכן וידיה על הסף (שופטים י"ט:כ"ז):
ואכל. מלשון כליון והשחתה:

פסוק ט
ממני. ר"ל ממקום משכן שכינתי:

פסוק י
תכנית. מל' הכנה ומתוקן:

פסוק יג
וחיק. מל' חקוי וקביעות וזהו היסוד כן ארז"ל (מנחות צז):
וגבולה. הם הקרנות שהם בגבול המזבח ולתוספת ביאור אמר אל שפתה:
זרת. היא חצי האמה וכן זרת ארכו (שמות כ"ח:ט"ז):
גב. שטח הגובה וכן ותבני לך גב (לעיל טז):

פסוק יד
העזרה. דפוס בנין המזבח קורא בשם עזרה:

פסוק טו
וההראל. הוא כמו האריאל ובאה ה"א במקום האלף ונשמטה היו"ד וכן יקרא שם המזבח כמו והיתה לי כאריאל (ישעיהו כ"ט:ב') ונקרא כן ע"ש שירד עליו האש מהאל מן השמים ורבצה עליו כארי:

פסוק טז
רבוע. מרובע:

רבעיו. צדדיו וכן על ארבעת רבעיהן (לעיל א) והוא מל' רבע כי כל צד הוא רבע כי ארבע צדדים יש:

פסוק יז
ומעלתהו. הכבשים שהיו אל המזבח:

פנות. מל' הפנה וסבוב:

פסוק כ
פנות. מל' פנה וזויות:

וחטאת. ת"י ותדכי והוא ענין טהרה:

וכפרתהו. הוא ענין קנוח ועש"ז יקרא המזרק כפור כי הכהן הזורק מקנח אצבעו מן הדם בשפת המזרק ובדרז"ל ובעי לכפורי ידי' בההוא גברא (גיטין נז):

פסוק כא
במפקד. ענין כליון וחסרון כמו ולא נפקד ממנו איש (מדבר ל"א):

פסוק כג
בכלותך. ענין השלמה וגמר:

פסוק כו
ומלאו ידיו. כן נקרא החנוך בלשון המקרא כמו ומלאת יד אהרן (שמות כ"ט:ט') וענין חנוך הוא התחלת הדבר במה שיעמוד בו לעולם:

פסוק כז
והלאה. ולהלן עד עולם:

ורצאתי. מלשון רצון:

פרק מד

פסוק ג
לחם. כן יקרא גם הבשר כמו את קרבני לחמי (במדבר כ"ח:ב'):

פסוק ו
מרי. ענין מרד וסרוב:

פסוק ז
ערלי לב. ענין חתימה וכן ערלה אזנם (ירמיה ו'):

פסוק ח
ותשימון. ענין עשיה:

פסוק י
הלוים. ר"ל הכהנים בני לוי:

בתעות. מלשון תועה והושאל מהתועה מדרך הישר ללכת דרך אחר:

פסוק יא
פקודות. ענין מינוי וגזברות כמו להיות פקידים בית ה' (שם כ"ט):

פסוק יג
לכהן. ענין שירות ועבודה:

פסוק יח
פארי. כן יקראו המגבעות כמ"ש פארי המגבעות (שמות ל"ט:כ"ח) ויקראו כן ע"ש היופי וההדר שבהן:

ביזע. מלשון זיעה:

פסוק יט
יפשטו. ענין הסרת המלבוש:

פסוק כ
יגלחו. ענין קציצת השער:

ופרע. כן יקרא גדול השער כמו את ראשו לא יפרע (ויקרא כ"א):

ישלחו. ענין התפשטות כמו תשלח קציריה (תהלים פ'):

כסום יכסמו. מלשון והחטה והכסמת (שמות ט') והוא מין זרע:

פסוק כג
יורו. מלשון הוראה ולמוד:

פסוק כח
ואחוזה. ענין חלק ונחלה:

פסוק כט
חרם. ר"ל הקדש וכן כל חרם בישראל לך יהיה (במדבר י"ח:י"ד):

פסוק ל
בכורי. בשול התבואה יקרא בלשון בכור וכן ראשית בכורי אדמתך (שמות כ"ג:י"ט):
עריסותיכם. ענין בצק ועיסה כמו מראשית עריסותיכם (במדבר ט"ו):
להניח. מלשון הנחה:

פרק מה

פסוק א
תרימו תרומה. ענין הפרשה כמו ויקחו לי תרומה (שמות כ"ה):

פסוק ב
מגרש. ענינו מקום פנוי מבלי זריעה ואילנות וכן ומגרש לערים (במדבר ל"ה):

פסוק ד
ומקדש. ענין הזמנה כמו ויקדישו את קדש בגליל (יהושע כ':ז'):

פסוק ו
לעומת. ר"ל בשוה וכן האופנים לעומתם (לעיל י'):

פסוק ז
אל פני ואל פני. ר"ל לפני:
מפאת. מעבר:

פסוק ח
לארץ. כמו בארץ ובאה הלמ"ד במקום בי"ת וכן ישבת לכסא (תהילים ט':ה') ומשפטו בכסא:
יונו. מלשון אונאה הוא ענין עושק כמו ואיש לא יונה (לעיל י"ח):

פסוק ט
ושוד. ענין עושק:
גרושותיכם. מלשון גירושין והשלכה:

פסוק י
מאזני. כף מאזני משקל:

ואיפת. זהו מדת היבש בת ג' סאין:

ובת. זהו מדת הלח בת ג' סאין וכן ויין בתים עשרים אלף (ד"ה ב' ב'):

פסוק יא

תוכן. ענין חשבון כמו ותוכן לבנים תתנו (שמות ה':י"ח):

לשאת. לקחת כמו ובתים ונשאו (מיכה ב'):

החומר. מדה של שלשים סאים וכן וחומר שעורים (הושע ג'):

מתכונתו. חשבונו:

פסוק יב

והשקל. שם משקל:

גרה. שם מטבע מעה וכן עשרים גרה השקל (שמות ל':י"ג):

המנה. הוא ליטרא וכן שלשת מנים זהב (מ"א י'):

פסוק יג

וששיתם. מל' שש ר"ל תחלקו לקחת הששית:

פסוק יד

הכור. כן נקרא החומר וכן כורים עשרים אלף (דה"ב ב'):

פסוק טו

ממשקה. ת"י מפטימא ר"ל שמן בעל מוח רב מושקה בלחלוחית וכמ"ש ומוח עצמותיו ישקה (איוב כ"א:כ"ד) ועל המנחה נאמר בדרך השאלה:

פסוק יז

והנסך. יין לנסכים:

מועדי. מלשון וועד ואסיפה:

פסוק יח

תמים. שלם ממום:

וחטאת. ותטהר:

פסוק יט

פנות. זויות:

העזרה. כן יקרא דפוס בנין המזבח כמ"ש ומהעזרה הקטנה (לעיל מ"ג):

פסוק כ

שוגה. מלשון שגגה:

ומפתי. שוטה וסכל:

וכפרתם. הוא ענין קנוח וכן וכפרתהו (שם):

פסוק כא
שבעות. כמו שבעת בלא וי"ו וכן למעלה לעמות אחד החלקים והוא כמו לעמת בלא וי"ו:

פסוק כד
הין. שם מדה ובו י"ב לוגין:

פרק מו

פסוק ב
מפתן. הוא האסקופה וכן כרותות אל המפתן (ש"א ה'):

פסוק ה
מתת. מלי נתינה:

פסוק ו
תמימים. כמו תמים או אמר לשון רבים על כל הפרים של כל ראשי החדשים:

פסוק ז
תשיג ידו. לשון זה יאמר על ערך העושר וכן על פי אשר תשיג יד הנודר (ויקרא כ"ז:ח'):

פסוק ט
נכחו. נגדו כמו לנוכח אשתו (בראשית כ"ה):

פסוק יד
לרוס. ענין זלוף ונטיפה כמו רסיסי לילה (ש"ה ה):

הסלת. קמח יפה:

פסוק טז
אחוזתם. ענין החזקה:

פסוק יז
הדרור. כן יקרא היובל כי הוא ענין חפשי כמו וקראתם דרור (ויקרא כה):

ושבת. כמו ושבה:

פסוק יח
להונותם. ענין עושק כמו ולא יונו עוד (לעיל מה):

יפוצו. ענין פזור כמו נפצו צאני (לעיל לד):

פסוק יט
במבוא. בדרך ביאה:

כתף. עבר וצד:

הפונות. מלשון הפנות:

בירכתים. בקצה וסוף כמו ולירכתי המשכן (שמות כו):

פסוק כ

יאפו. מלשון אפייה:

פסוק כא

מקצועי. זויות וכן ומקצעותיו לו (לעיל מא):

פסוק כב

קטורות. ענין עשן כמו כקיטור הכבשן (בראשית יט):

מהקצעות. כמו מהמקצעות ר"ל מהזויות:

פסוק כג

וטור. ענין שורה וכן שלשה טורי גזית (מ"א ו):

פרק מז

פסוק א

מפתן. איסקופה כמו כרותות אל המפתן (ש"א ה):

פני הבית. כן נקרא פתח הבית:

פסוק ב

מפכים. מל' פך והוא שם כלי מה כמו פך השמן (שם י):

פסוק ג

וקו. הוא חבל המדה:

אפסים. מל' פס והאל"ף נוספת והוא כף הרגל וכאשר יקרא כף היד בלשון פס כמ"ש ומלכא חזי פס ידא (דניאל ה':ה'):

פסוק ד

ברכים. הם הכרעים:

מתנים. הם החלצים:

פסוק ה

גאו. ענין גודל וכן היגאה גומא (איוב ח):

שחו. ענין שטיה במים ממעל כמו כאשר יפרש השוחה לשחות (ישעיהו כ"ה:י"א):

פסוק ח
הגלילה. מחוז וכן גלילות פלשת (יואל ד):
הערבה. ת"י במישרא:
ונרפאו. מל' רפואה ר"ל ימתקו:

פסוק ט
חיה. ר"ל שיש בה חיות ואמר לתוספת ביאור:
ישרץ. ענין ההולדה עם הרבוי וכן פרו וישרצו (שמות א):

פסוק י
דוגים. ר"ל ציידי דגים:
משטוח. ענין פרישה:
לחרמים. לרשתות וכן משטח חרמים תהיה (לעיל כו):
למינה. מל' מין:

פסוק יא
בצאתיו. כן יקרא כניסת המים במקום הטיט הלח וכן היגאה גומא בלא בצה (איוב ח':י"א):
וגבאיו. ענין חפירה ובור כמו ולחשוף מים מגבא (ישעיהו ל':י"ד):
ולא ירפאו. האי יתירה וטפלה:

פסוק יב
יבול. ענין כמישה כמו ועלהו לא יבול (תהילים א':ג'):
יתום. ענין כליון והשלמה כמו תם הכסף (בראשית מז):
יבכר. כן יקרא בשול הפירות כמו בכורי ענבים (במדבר יג):
לתרופה. מל' רפואה:

פסוק יג
גה. כמו זה והגימ"ל הוא במקום הזי"ן באטב"ח וכן לבג לגוים (לעיל כה) ור"ל לבז לגוים:
חבלים. חלקים על כי הדרך לחלק נחלה במדידת החבל וכן והיה חבל לשארית וגו' (צפניה ב':ז'):

פסוק יד
ונפלה. זה הלשון יאמר על הירושה וכן למטה והיה תפילו ובדרז"ל ביום אתה מפיל נחלות (ב"ב קי"ג):

פסוק יח
על הים. עד הים וכן וירכתו על צידון (בראשית מט):
תמודו. מלי מדידה:

פסוק יט
נגב תימנה. כפל המלה בשמות נרדפות כמו אדמת עפר (דניאל י"ב):

פסוק כ
נוכח. נגד כמו לנוכח אשתו (בראשית כ"ה):

פסוק כב
כאזרח. כן יקרא ישראל גמור כמו האזרח והגר הגר (ויקרא ט"ז:כ"ט):

פרק מח

פסוק א
אל יד. אצל מקום כמו יד אבשלום (ש"ב יח):

פסוק ב
ועל גבול. סמוך לגבול כמו ועליו מטה מנשה (במדבר ב':כ'):

פסוק י
ולאלה. כמו ובאלה ובאה הלמ"ד במקום בי"ת וכן ישבת לכסא (תהלים ט):

פסוק יא
המקודש. כמו המקודשים והוא דרך כלל:
תעו. הוא לשון מושאל מן התועה בדרך:

פסוק יב
תרומיה. ענין הפרשה:

פסוק יג
לעומת. ר"ל שוה לה וכן והאופנים לעומתם (לעיל י):

פסוק יד
ימר. מלי תמורה וחלוף:

פסוק טו
על פני. ר"ל באורך:
למושב. מלשון ישיבה:
ולמגרש. יקרא כן לפי שהוא חוץ לעיר וכאלו נגרש מן העיר:

פסוק כ
רביעית. מרובעת:

אל. כמו עם:

אחוזת. חלק ונחלה:

פסוק כא
אל פני. לפני:

על פני. כמו אל פני:

על גבול. עד הגבול:

פסוק כב
ומאחוזת. הוא במ"ם ההשוואה כמו מגדיש ועד קמה (שופטים ט"ו:ה') ור"ל בין גדיש וכו':

פסוק כח
אל פאת. בפאת:

על הים. אל הים:

פסוק כט
מחלקותם. מלשון חלוקה:

פסוק ל
תוצאות. השערים שיוצאין בהן:

פסוק לב
ואל פאת. ובפאת:

ושער. הוי"ו יתירה וטפילה:

פסוק לג
מדה. הוא קנה המדה בת ששה אמות: